

Steffen Larsen

AT BLIVE STEFFEN

-mine første sytten leveår på Læsø, min ø af i går

Til Viktoria, Salomon, Nikoline, Wilhelm og Buster

Titel:

At blive Steffen – Mine første sytten leveår på Læsø, min ø af
i går

Forfatter:

Steffen Bent Larsen født på Læsø i Mejeribyen i det hus, der
nu kan identificeres som Byrumvej 51. Dengang var der ikke
vejnavne og husnumre på Læsø.

Den gamle mand udvandrede i 1970 som syttenårig, til
Vendsyssel, hvor han boet i treoghalvtreds år, de sidste
halvtreds i Hjørring.

For et mere udførligt curriculum vitae se

www.steffenblarsen.dk.

Her kan dette og mine andre skrivelser downloades ganske
gratis.

Hjørring august 2023.

Forord

For 16 år siden fik Viktoria en bog hvori en af hendes forfædre skulle skrive om sin barndom. Hendes mor tænkte først at det kunne være farmor, altså Viktorias oldemor, min mor der fik opgaven. Mor meldte pas og så fik jeg opgaven. Jeg skrev det bedste, jeg kunne på det tidspunkt, med kuglepen i bogen. Jeg må have haft en ide om at jeg på et senere tidspunkt, når jeg fik bedre tid kunne forbedre mit skriveri. Jeg har forsøgt mig nogle gange, sidste gang i marts 2020. Nu har jeg så bestemt mig til at det skal være, måske foranlediget af en større nedtur jeg har haft i det sidste års tid med angst og jeg skal komme efter dig. Jeg skriver altså dels for min egen skyld og dels tænker jeg at det kunne være interessant for mine nærmeste, primært for mine børnebørn at læse hvordan jeg ser på min barndom på øen Læsø tilbage i 50'erne og 60'erne. Jeg tager udgangspunkt i mit skriveri til Viktoria, men der kommer forhåbentlig meget mere til undervejs.

Indledning

Livet skal jo som bekendt forstås baglæns og leves forlæns. Når jeg ser tilbage på mit halvfjerdsårige liv, må jeg jo nok konstatere, at jeg i lange perioder har været rigtig god til at leve forlæns, mens det har knebet mere med at dybdeforstå fortiden og en selv. Det forholder sig samtidig sådan, at siden min fritstilling i 2015 har jeg været igennem en proces, hvor jeg er begyndt at kredse mere og mere om fortiden. Samtidig har knebet mere for mig med at leve livet fremadrettet og måske også i nuet. Nu skal jeg ikke mere på arbejde. Jeg kan se tilbage på et -for det meste- rigtig godt og produktivt

arbejdsliv. Det er slut nu. Hvad er meningen med det hele nu, hvor jeg ikke mere skal arbejde,? Det er i hvert fald at tage ansvar for sig selv og også helt sikkert også meget mere. På et eller andet tidspunkt, om ikke før så på dødslejet, indhenter ens fortid en. Måske er det tidspunkt kommet for mig? Min kære Inger fortæller mig at når man bliver gammel, har man et valg. Man kan vælge at blive en sur og bitter gammel mand. Man kan også forsøge at ende sine dage som en vis gammel mand. Jeg forsøger det sidste.

Nu til fortiden

Jeg har tænkt mig, at begynde med at kredse lidt om min førfortid. Mine bedsteforældre var Lars Peter Emmanuel Larsen (Bedstefar) og Marie (farmor) født Jensine Marie Larsen.

Bedstefar, farmor og mig

På mors side var det Jørgen Peter Anton Nielsen (Morfar) og Ingeborg (Mormor). Emmanuels forældre ved jeg ikke så meget om,

udover at hans far, bedstefar Stephen (Stephen Christian Larsen) er den person, jeg er opkaldt efter. På mors side ved jeg en smule mere. Der er jo udarbejdet stamtræ på begge og de fleste af mine forfædre, næsten alle, er indfødte og indgifte læsøboere med gode læsøske slægtsnavne som Degn, Bouet, Strøm osv. Der har dog sneget sig en enkelt Kirchmoe ind 1700'tallet, så der er jo nok kommet en smule fremmed blod ind udoover det eventuelt uægteskabelige; mændene fra Læsø sejlede og deres kolleger fra andre lande strandede i stort omfang.

På tipoldefarniveau dukker der imidlertid en interessant afviger op. En indvandrer såmænd. Jørgen Christian Henriksen. Min mors farfar. Mor fortæller, at han og hendes mormor Ane Juul Nielsen, kaldet Maren Juul's levede sammen på polsk. De var ikke gift. Mor fortæller, at de havde hver sit værelse. Ind i mellem forlod Jørgen Henriksen hjemmet og tog på walkabout, muligvis på druk og muligvis på kæresteri. Tæt på mors barndomshjem boede Poul Winther, mormors bror og hans kone. De havde en søn Madvig, som Poul Winther ikke var fader til. Mor har nævnt, at der var noget mørkt og depressivt her. Ud over morfar havde Jørgen Henriksen også et barn i København, morfars halvsøster, som kom på besøg med familien hos morfar og mormor med sin familie, Nørgaards.

Nu til min uægteskabelige forfaders historie. Jørgen Christian Henriksen blev født i Stagstrup ude ved Vildsund. Hans forældre havde tjent samtidig på Vildsund Møllegård, så her

har de sikkert mødt hinanden. Han hjemmedøbt og hans far hængte sig, da han var tretten, så det har sikkert ikke været let. Hvordan hans fortid ellers har været ved jeg ikke. Det var lidt om, den fjerne fortid. Nu til mine forældre.

Mine forældre

Min mor Esther Larsen (f. Nielsen) blev født den 25. april i Klitten i Bangsbo på Læsø. Egnen bliver også kaldt Himmerige - det er ikke så ringe. Huset som min morfar byggede til sin elskede Ingeborg blev senere til gårdbutik, Slagter Juul - dansk mester i slowfood på et tidspunkt på grund af meget aromatiske hjemmelavede spegeskinker. Mors mor Ingeborg havde mange søskende, ni tror jeg. To af dem William og Thorvald udvandrede som mange andre dengang til Amerika. Disse to kom til Britisk Columbia i Canada. De vendte aldrig tilbage, selvom de gerne ville i starten. De havde ingen penge, så de måtte blive. Morfar var jo som nævnt enebarn og dertil uægte. Penge var der ikke mange af. Morfar kom som så mange andre læsødreng ud og sejle som *dreng*. Det vil sige, at når de var konfirmerede, kom de afsted fjorten år gamle. De fleste kom til at sejle på Grønland med små træskibe og en besætning på cirka fem mand. *Drengen* stod lavest i hierarkiet. Morfar havde ikke meget lyst til at komme til søs. Han ville gerne have læst til lærer, for han var en velbegavet dreng. Men det var ikke muligt for almindelige mennesker dengang. Slet ikke når man var fra Læsø. Så han måtte til søs og sørge for sig selv.

Mor voksede som nævnt op i Klitten, Bangsbo, Himmerige. Hun havde fire søskende, tre drenge og en pige. Familien ernærede sig ved landbrug, de dyrkede løg. De havde frugtplantage og morfar fiskede også ål, hornfisk og skrubber. Han var på et tidspunkt skomager og i perioder var han på matros på et fyrskip; men han savnede sin kone og børn så

meget, at det måtte høre op. Mors barndomshjem var trygt. Det var ikke rigt, men var nok ikke blandt de allerfattigste.

Hun gik i skole på Hals Skole, hvor hun oplevede at blive mobbet af de andre piger. De holdt hende udenfor. Så legede hun med drengene i stedet. Mor mener selv, at mobberiet skyldtes, at hun var meget dygtig i skolen og sad forrest i klassen. Det var de svage og mindre resursestærke, der var efter hende. Hun var også pænere i tøjet og måske mere ren. Hjemme hos hende havde de nok flere resurser, både menneskelige og økonomiske end mange af de andre. Mor erindrer aldrig at have fået en lussing, som det ellers var almindeligt dengang.

Efter de syv år var der ikke mere skolegang til mor Esther. Hun måtte ud og forsørge sig selv. Hun arbejdede blandt andet i en købmandsforretning hos Karl Larsen.

I 1944 tog mor til København, hvor hun fik job i huset hos en professor. Hun boede også på KFUK. Senere boede hun hos sin moster Emma i Købmagergade og også i Eckersberggade, hvor moster Emma ejede et hus i Kartoffelrækkerne.

Senere fik mor mere ansvarsfulde jobs. Hun var selvlært, men havde blandt andet lært sig stenografi og maskinskrivning. Hun kom til forsikringsselskabet Nordeuropa, hvor hun blev chefsekretær for direktøren Frederiksen, som senere besøgte mor og far på Læsø. Mens hun på Nordeuropa, blev hun headhuntet til et andet selskab hvor Frederiksens svigersøn var direktør, men det sagde hun pænt nej tak til. for hun skulle til Læsø og giftes. *Og det valg har jeg aldrig fortrudt!* sagde hun. Samtidig siger hun, at *det var godt at få nogle oplevelser.*

Far mødte hun på Læsø, vist nok i anlægget. Hun kendte i forvejen Egon, fars lillebror. Ham havde hun mødt i

København. Han var sømand og kammerat til mors bror Christian. De sejlede begge med Dana.

Mor blev gift med fatter, Kaj Aage Larsen. Kaj blev aldrig brugt. Så det var Aage. Han var den næstældste søn ud af fire. Han havde desuden fire ældre søstre. En af søstrene, Line og en bror Svend døde. Svend da han var barn og Line da hun var en ung gift kone. Svend døde efter en arbejdsulykke på gården, hvor han kom i klemme i en hestegang, som man brugte dengang. Han var tolv år, da han døde. Der var selvfølgelig stor sorg og der *blev ikke arbejdet mere den dag*. Jeg mener, at Svend døde hjemme og at behandlingen var overladt til den lokale læge. Der var ikke noget med hospitalsophold, som jeg har forstået det. Man har sikkert heller ikke kunnet nå hospitalsindlæggelse med de daværende transportmidler.

Far blev født på en gård i Hvent ved Vesterø Mejeriby. Hans forældre Marie og Emmanuel drev landbrug. De havde det muligvis en smule bedre økonomisk end morfar og mormor; men der var ikke her meget at slå til Søren med.

Bedstefar Emmanuel havde en lidt skæv indgang til sin karriere som landmand. Han kom ligesom morfar og de andre drenge ud at sejle som fjortenårig. Han fik simpelthen en billet til Svendborg for at søge hyre. Lille og alene var han. Men han fik hyre. Og han blev glad for livet som sømand. Han sejlede blandt andet på New Foundland. Han var avanceret til kok. Jeg tror nok at han var i New York, da han som 24 årig fik besked om at hans far, bedstefar Stephen, var død og så måtte han jo tage hjem. Vel hjemme på gården mødte han på Marie, som styrede gården efter faderens død. Det gjorde hun godt og det mente bedstefar, at hun kunne fortsætte med. Så kunne han stå til søs igen. Men sådan blev det ikke: Skulle hun passe gården, ville hun giftes og have part i gården.

Således blev de gift og bedstefar blev landmand. Hans karriere på søen sluttede i 1903 og han kom aldrig ud og sejle igen, Han blev i den grad landfast. Ægteskabet varede længe og de holdt diamantbryllup i 1965. Dette diamantbryllup husker jeg tydeligt.

Far voksede op og gik i Søndre Skole, en to-klaset skole. Efter skoletid var han samme med en masse andre drenge, når han ikke hjalp til hjemme. Far kom ikke ud at sejle, men ud at tjene på en gård hos German og hans kone. Det er den gård, der hedder Skrokhult, som ligger ud til landevejen i Vesterø. Far var meget glad for at være hos German. *De var så gode ved ham.* Jeg ved ikke om de havde børn, men far oplevede sig som en del af familien. I sin ungdom var far også i snedkerlære i Vesterø i et halvt år. Far var hjemmefødning. Han var kun væk fra øen i et halvt års tid under krigen. Her arbejdede og boede han i Skagen. Ellers forlod han aldrig øen i længere tid.

Mor og far traf som sagt hinanden, da hun var hjemme fra København. Som sagt bragte hendes bror Christian og fars bror Egon dem sammen. Hun havde nu set ham før, da han kalkede en gavl og hun cyklede forbi. Det glemte hun ikke. Mor og far blev gift den 20. september 1952 i Byrum kirke. I passende tid derefter, den 18. juni 1953 ankom deres første barn, en køn, dejlig kvik lille dreng, syntes de. Det var mig.

Mig

Jeg blev født hjemme under assistance af jordemoderen fru Grethe Holm. Lægen, doktor Pedersen kom også forbi for se om jeg nu så nogenlunde rimelig ud. Jeg vejede 3500 gram og målte 53 centimeter. Den 19. juli blev jeg døbt af Ole Bertelsen, der var præst i Vesterø. Han blev senere biskop i København. Det var en stor barnedåb med 30 gæster.

Jeg havde blå øjne, som alle andre nyfødte. De blev senere brune og det er de fortsat. Af udseende lignede jeg vist mest på mors side. Jeg lignede og ligner vist min morfar. Det siger mor i hvert fald. Mit navn fik jeg som nævnt efter min oldefar på fars side. Min mor og far havde mig og ikke så andet. Men kærlighed til mig og hinanden og til de søskende, der kom senere, var der meget af. Den kærlighed er jeg taknemmelig for, for den betyder, at jeg lige fra starten blev set som den, jeg er. Og jeg blev set på med kærlige øjne. Den kærlighed er noget af den vigtigste for et lille barn og den fik jeg i store mængder. Penge var der som sagt ikke mange af. Der var efterkrigstid. Det var et mangelsamfund. Krigen var sluttet for otte år siden og var ved at blive erstattet af en ny kold krig.

Far, mor og barn

Det år jeg blev født, var der krig i Korea. Danmark deltog ikke aktivt. Det var amerikanere, der var i krig med russere og kinesere. Danmark sendte et hospitalsskib, Jutlandia. Her i Danmark væltede Erik Eriksens VK-regering. Den gled i

smørret. I stedet fik vi en socialdemokratisk ledet regering. Det havde vi i næsten hele min barndom og ungdom.

Vuggestuealderen

Der var ikke vuggestuer dengang, i hvert fald ikke på Læsø. Ifølge kilderne fik jeg min første tand den 7. december 1953. Da jeg var knap nok et halvt år. Jeg kunne stavre omkring hjemme i vores lille stue, da jeg var tolv måneder. Jeg var 16 måneder da jeg kunne sige far, mor og bedstefar. Mine første sko fik jeg, da jeg skulle til min første familiefest, bedstefars og farmors guldbrillup den 1. november 1953. Det var lyseblå støvler i størrelse 18. Ja, der er sket noget. Nu bruger jeg størrelse 45. Jeg talte helt rent, da jeg var to år. Jeg talte meget og det jeg vist gjort siden, selvom jeg prøver at begrænse det og give plads til at også andre kan komme til orde. Da jeg var to, fik jeg en lillesøster, Lone. Hende var jeg stolt at og glad for. Det er jeg stadig.

Der var en, der var to...

Jeg blev passet hjemme af min mor. Dengang var det almindeligt at kvinder arbejdede hjemme med at holde hus og passe børn. Der hvor jeg voksede op, på Læsø, var der ingen daginstitutioner. Der var ingen børnehave og ingen vuggestue. Børn var hjemme hos deres mor, indtil de skulle i skole,

Far arbejdede også hjemme. Så ham gik jeg ofte ud og kiggede til på minkfarmen.

Noget af det første, jeg selv kan huske, er da min søster Lone blev født. Da passede mors veninde, Erna mig. Hun læste min yndlingsbog Spørgejörgen for mig den ene gang efter den anden. Det husker jeg så tydeligt efter alle de år. Jeg elskede også når mor og far sang sammen med mig fra De små Synger. Jeg elskede også børnesalmen, som mor sang Ingen er så tryk i fare.

Jeg legede, at jeg var Holger Larsen. Holger Larsen var en lokal vognmand fra Vesterø. Han havde en grøn bus. Jeg kørte med alt, der kunne minde om et rat. I minkegården havde jeg et gammelt minkbur, som jeg sad ovenpå og styrede med et hjul. Det var min bil. Jeg sagde til mor og far, at når jeg blev stor, skulle jeg have et rugbrød. Et rugbrød var et synonym for en minibus, den tids VW Transporter. Jeg skulle også have et fyrskib og når jeg blev syv år og skulle i skole, skulle jeg have en knallert. Jo, allerede dengang var jeg en drømmer.

Da jeg var tre år, kunne jeg gå i butikker for mor. Jeg fik en seddel med. Der var en del butikker i Mejeribyen dengang. Der var bageriudsalg, tobaksforretning, købmand, viktualiehandel, smedje og snedker. Der boede vel maksimalt et hundrede og halvtreds mennesker i byen på det tidspunkt.

Min vuggestuealder var præget af tryghed og kærlighed. Jeg var hjemme sammen med mor og far. Det mente de fleste dengang var den rigtige måde for små børn at vokse op på. Efter nutidens standard var vi fattige, men vi havde det nødvendige og dertil trygge og kærlige rammer hjemme og sammen med den øvrige familie.

Inden jeg kom i skole

Som førskolebarn var jeg hjemme hos mor og far – og senere mine søskende. Jeg har aldrig gået i daginstitution. De fandtes slet ikke på Læsø dengang. Min far arbejdede hver dag i minkegården. Den havde han på det tidspunkt sammen med en ældre mand; Karl Ydegaard. De havde hver deres egne mink, men i den samme farm. Senere overgik Karl Ydegaard til pensionisttilværelsen og så blev far aleneminkfarmer.

Henrik, pigerne og gavlen af minkfarmen

Udover minkene havde vi også et par jerseykøer, som far malkede med håndkraft. Så vores mælk var af egen produktion. Fed og med flødeklumper i, selvom det meste af fløden blev skummet af.

For det meste havde vi også en gris, som blev fedet op til slagtning. Så kom Kingo hjem til os og slagtede den. Jeg kan huske at den hang på en stige mens Kingo skrabede den. Det stank – det var ikke noget for mig. Grisen blev parteret. Alt blev brugt. Lever. Blod. Der blev lavet blodpølse. Det tror jeg

ikke jeg kan lide, for jeg har aldrig smagt det. Jeg syntes det var ulækkert som så meget andet. Jeg var kræsen og det fik jeg nogenlunde lov til at være.

Kødet fra grisen blev pakket i pakker. Først fedtpapir. Derefter brunt papir og så en snor i rødt og hvidt. Stege, koteletter, leverpostej, hjemmelavet medister. Det hele blev kørt til Byrum og anbragt i vore boks i det fælles frysehus. Der var ingen fryser og intet køleskab hjemme. Maden stod i et lille skyggefuldt rum, spisekammeret.

Far spiste morgenmad sammen med os. Han stod op ved sekstiden og lavede kaffe. Lidt efter kom mor, jeg og efterhånden nogle flere børn. Far gik så ud til minkene ("minkårn"), hvor han arbejdede hele dagen, men han kom ind og fik formiddagskaffe, middag – det var varm mad og eftermiddagskaffen. Han holdt først fri kort tid inden aftensmaden. Så vaskede han sig grundigt i køkkenet. Vi havde ikke badeværelse dengang. Og vi spiste aftensmad, rugbrødsadder, sammen.

Mor var også hjemme. Hun passede børn – læste og sang med os, huset, lavede ad, gjorde rent og lavede alt andet husarbejde. Det var også en fuldtidsbeskæftigelse den gang. Hun arbejdede hele dagen med det.

Jeg var altså hjemme sammen med mor og far og blev passet af dem. Indimellem også af bedstefar og farmor, som vi jo boede sammen med.

Der var masser af børn i Mejeribyen, som jeg kunne lege med. Ole, Bjarne, Hans Erik og Knud var mine jævnaldrene. Jeg legede også med naboens lidt ældre piger Else og Viola. Vi legede de gamle danske lege Tagfat ("sidst"), gemmeleg, vi sjippede i langreb og kastede i land med vores knive. Vi blev selvfølgelig uvenner og drillede hindanden. For det meste

fandt vi ud af det selv, uden indblanding fra voksne. For vi børn var for det meste overladt til os selv.

Jeg legede også en del alene ude i minkgården hvor far jo var blandt andet som chauffør Holger Larsen.

*To kaninavlere i minkgården, Lone og Poul.
Jeg havde også kaniner på et tidspunkt*

Sammen med rødderne lavede vi "narrepakker". Vi tog en tom tobaks- eller cigaretpakke og fyldte noget i. Så lå vi på lur og ventede på at nogen samlede den falske pakke op. Så fik de en lang næse og vi fik et billigt grin. Også dengang var skadefryd et velkendt fænomen.

Engang havde Bjarne og jeg grave et dybt hul i marken, som bagefter blev oversvømmet, så man ikke kunne se hullet. Bjarne og jeg råbte så en hel masse frækt til en stor dreng, der kom cyklende forbi på landevejen. Bjarne var den frækkeste og nok også den mest modige. Nå, den store dreng blev med god grund vred og han satte efter os. Men vi var listige, så det lykkedes os at få ham til at falde i det dybe hul. Der stod han så i vand til halsen, med håret ned af nakken og

med skægget i postkassen. Han listede afsted på sin cykel og vi grinede. Det var ikke pænt gjort og måske også farligt for ham. Han kunne værre kommet til skade fik jeg bagefter at vide. Så det indebar dårlig samvittighed og måske også lidt angst hos mig.

Mit Barndomshjem

Det barndomshjem jeg her beskriver er som det så ud i halvtredserne og i starten af tresserne. Senere blev det noget mere luksuriøst. Vi fik centralvarme og badeværelse. Jeg vil tro det skete omkring nitten femogtres.

Adressen på mit barndomshjem? – Joh ser I. Dengang havde vejene ikke navne og husene ikke numre på Læsø. Det kom først efter kommunalreformen i 1970 hvor vores hus fik både nummer og navn. Nummer 51 på Byrumvej. Vi fik også et postnummer. 9950 Vesterø Havn. Vores adresse dengang var således Mejeribyen, Vester, Læsø. Som regel fandt posten os, men enkelte gange gik vores breve til Aage Larsen i Byrum og omvendt. Men vi kendte Alice og Aage Larsen, så det fandt vi ud af.

I alt havde vi vel 120 m² inklusiv det bedstefar og farmor boede i. Vi havde også en stald med de to køer og en gris. Det blev senere til badeværelse og ”det nordre kammer”. Der var en lade og et rum med en kartoffelkule. Her havde bedstefar og farmor deres das. Det vil sige et lokum med lokumspand. Der var ikke noget vandskyllende toilet. Bedstefar og farmor havde et bette køkken samt soveværelse og stue. Det samme havde vi: soveværelse, køkken og stue. Vi var fælles om det ”bette kammer” også kaldet ”Egons værelse”, som kunne bruges, når vi havde gæster. Det blev senere mit værelse, da jeg blev større, måske fra jeg var 10 år. Jeg husker det ikke præcist.

Badeværelse med rindende vand havde vi som nævnt ikke. Men i forbindelse med "tørhuset" / Tørvehuset? Havde vi et lokum, med en spand, der blev tømt ud på møddingen, når den var ved at være fyldt op. I køkkenet var der en pumpe til vand over vasken. Vi pumpede med håndkraft. Vandet fik vi fra vores egen brønd i gården. Vi havde ikke vandværksvand og der var ikke kloakeret. I køkkenet blev maden lavet på et par gasblus og i en gasovn. Der var ikke køleskab og dybfryser. Vi fik først i tresserne et isskab. Heri blev der hver formiddag anbragt en stor klump is, som vi fik leveret af mælkemanden Knud. I 1965 fik vi køleskab i køkkenet og vi fik også en kæmpestor fryser i "tørhuset". Det var sådan en med nogle dæksler, der kunne tages op. Jeg vil tro at den tidligere havde stået i et is hus. Inden fryserens ankomst brugte vi som tidligere nævnt andelsfrysehuset i Byrum. Der cyklede vi så op med en bon og byttede den med en flæskesteg. Så var søndagsmiddagen på plads.

Selvom vi ikke havde badeværelse vil jeg mene at vi var meget renlige. Til hverdag stod den på etagevask og om lørdagen kom vi i bad i en zinkbalje i køkkenet. Tandbørstning foregik også i køkkenet. Der var ingen tandlæge på øen, så jeg er meget taknemmelig for at vores mor to gange om året tog os med til tandlæge Sørensen i Frederikshavn, så vi fik ordnet vore tænder og måske fik lidt nyt tøj. Uden disse tandlægebesøg var det sikkert gået mig som mange af mine jævnaldrende og mine forældre, der fik gebis som unge.

I min førskoletid havde vi en radio i stuen, mens vi ikke havde telefon og fjernsyn. Skulle vi ringe, gik vi over til naboen og lånte telefonen. Det fik de en skilling for. Vi fik selv telefon midt i tresserne - Byrum 24. Der var sådan en fjeder på. Når man vippede med den kom man i forbindelse med centralen. Man sagde så det nummer, man ville tale med og blev manuelt stillet igennem til dette. Centraldamerne kunne

huske de fleste numre, så kunne man ikke huske nummeret, sagde man bare "Må jeg be' om brugsen?" Så blev man stillet videre til Byrum nummer 12.

3. klasse 1963 med lærer Arne Weis

Vi fik tv – eller fjernsyn – som vi sagde dengang i 1960. Danmark havde kvalificeret sig til olympiaden (OL) i fodbold. Det ville far gerne se, så han spenderede 2200 på et fjernsyn. Det var mange penge dengang. Mindst en månedsløn vil jeg mene. Har så vi Danmark slå Ungarn, der dengang var verdens bedste, i semifinalen. Finalen tabte vi desværre til Jugoslavien. Jeg fik lov at sidde oppe om aftenen og se kampene. Den dag i dag husker jeg navnene på de fleste af spillerne: Henry From, Henning Enoksen osv. En ung mand fra Frederikshavn, Harald Nielsen var den store stjerne. Han blev senere verdens dyreste fodboldspiller og topscorer i Serie A. Og i 1963 var han med til at vinde scudettoen med Bologna.

Skolebarn

Jeg kom i skole da jeg var syv år. Børnehaveklassen, eller som det hedder nu om dage, var ikke opfundet dengang. De første seks år gik jeg i Vesterø Nordre Skole - "Det Røde Fængsel". Skolen var en af fem folkeskoler på Læsø. Der var også Vesterø Søndre Skole, Byrum Skole, Hals skole og Østerby skole. Byrum og Vesterø Nordre var de to største og de eneste, der havde årgangsopdelte klasser. Desuden var der Læsø Private Realskole – Carl Ludvig Heinzelmanns Minde. Carl Ludvig var en gammel kaptajn, hvis fond havde skænket penge til skolen. Man sagde at hans mange penge primært var tjent ved slavehandel. Der kan godt have været noget om snakken, men det har jeg nu aldrig fået verificeret. I min klasse, som var skolens mindste var vi 12 elever. Seks drenge og seks piger. Jeg husker dem alle tydeligt. Desuden var der fire lærere, heraf to faste. Høgh Jacobsen, der var førstelærer og Helga Jensen, der var min kære lærer i første og anden klasse. De øvrige to stillinger blev besat med lærerstuderende, der var på "græs". Der var to af gangen. En mand og en kvinde. De skulle jo tage sig af drenge- og pigegymnastik. Det var selvfølgelig af blandet kvalitet. Jeg vemder tilbage til at en af dem påførte mig angst og skolevægtring, men de fleste var dygtige og vi var så heldige at blive udsat for dengang moderne pædagogik. Vi havde havde for eksempel gruppearbejde og vi lærte formskrift. Derimod har jeg ikke stiftet bekendskab med Luthers katekismus som mange af mine jævnaldrende på de andre skoler på Læsø. Da jeg kom på realskolen opdagede jeg at vi havde lært meget mere end vore nye skolekammerater på de andre skoler.

De havde lært meget mere udenadslæren end os. Jeg kunne godt lide at gå i skole og var også dygtig, fik skyld for at have klæbehjerne. Bedst var historie og geografi. Idiotarbejde var nu helelr ikke ukendt for os. Ud over diktat havde vi også afskrivning. Her skulle vi skrive en trykt tekst af fem seks gange. Vi lærte også salmevers udenad. Nogle af dem kan jeg endnu. Jo, vi blev skam også disciplineret til landbrugs- og industrisamfundet.

I syvende kom jeg på den private. Syvende klasse blev brugt til at se os an og nogle af os blev smidt ud inden første real

startede. I min klasse sagde vi farvel til fire. De to kom i ottende på kommuneskolen, en kom ud at sejle og en blev fisker. De var ikke nødvendigvis dårligere intellektuelt udrustede end vi andre, men var måske i gennemsnit lidt mere udisciplinerede. Det var en barsk omgang for dem.

Der var fire ældre lærere. Den enen mere original end den anden. Skolelederen herskede egenrådig over skolen indtil den efter min første real fusionerede med det kommunale system og senere blev til den nye centralskole. Her blev skolelederen den første skoleinspektør. En stilling han forlod efter forholdsvis kort tid. Jeg er usikker på hvad årsagen var, men opgaven voksede ham måske over hovedet. Fra anden real fik vi en række nye unge moderne lærere. Det passede mig rigtig godt.

Vi der tog realen med i 1970

Jeg vil nævne to ting, der ud over den daglige skolegang har gjort stort indtryk på mig. Først skolefesten. I Vesterør Nordre Skole blev der hvert år i starten af december afholdt en skolefest for hele skolen. Fewsten blev holdt i idræthuset. Her var vores forældre og søskende inviteret med. Vi var i vores

pæne tøj, mor i kjole og far i mørk habit, hvid skjorte og slips. Vi fik kaffe og sodavand. Brødet tror jeg, at vi selv havde med. Alle klasserne var på scenen og optræde enten med en sang eller en sketch. Jeg husker tydeligt at jeg i femte klasse havde en hovedrolle som amerikaner. Det var stort og lidt nervepirrende. Her startede – og sluttede – min karriere på scenen. Det var en stor dag.

Jeg vender senere tilbage til at ferie sammen med mor og far bestemt ikke var en selvfølge for mig og mine jævnaldrende. Men vi havde skolerejser. Det var dejligt. I Nordre Skole var vi en gang om året i Aalborg. Vi hvar altid i Zoo og Karolinelunden og desuden på et enkelt virksomhedsbesøg. Jeg har været på Nordkraft og på Bryggeriet Urban. En gang var vi også i aalborgtårnet, men det var ikke noget for mig på grund af højdeskræk. I var realen var vi også ture, landt andet til Hjørring, hvor vi besøgte Vendsyssel Tidende. Vi indtog vores madpakker i Svanelunden. Jeg købte et par af tidens plader hos Vestergaards Musikhus husker jeg.

Jeg var på to lejrskoler. Den første fandt sted i sjette klasse. Her var vi i Sønderborg. Vores lærer hed Lund Hansen. Han stammede fra Lunderskov, så han var lidt på hjemmebane. Vi så jo Dybbøl Mølle, Hedeby, Sønderborg Slot, Slien og Dannevirke. Vi var altså i Tyskland! I stormagasinet Karstadt i Flensborg købte jeg to pakker tyske cigaretter -en pakke Overstolz og en pakke HB- der var fireogtyve cigaretter i hver pakke. KJg købte også lidt chokolade med hjem. Vi boede på vandrerhjemmet i Sønderborg. Det var en helt uforglemmelig tur.

I realen – anden rel – var vi på den store udlandsrejse til Berlin i en uge. Vi var både i øst og vest. Vi passede Check Point Charlie hvor vi blev undersøgt i alle ender og kanter. Vi var også i Øst med U-banen, hvor vi stod af i Friedrischstrasse.

I Øst var vi Funkturm og på mælkepop. Vi var noget benovede over al den kontrol VOPO –volkspolizei- udøvede. Der var ikke meget at købe, men det vi købte kostede ingen penge. Jeg købte et atlas – Allas der Erdkunde. I vest var i bio, i teatret, på Charlottenburg, Hansaviertel og meget andet. Vi så hvor Stauffenberg havde forsøgt at myrde Hitler og selvfølgelig så vi muren fra begge siden. Når vi havde fri en time eller to gik vi på kneipe og købte et par øl. Dengang var der mulighed for sekstenårige både at gå på kro og at ryge cigaretter.

Nu tilbage til skolestarten. Min første skoletaske var brun og købt hos ”Børge Skomager”. Min mor og far sørgede altid for at jeg fik det bedste selvom de ikke havde for meget at gøre godt med. Vi børn skulle ikke mangle noget. Den første skoledag var mor med. Jeg husker hvordan vi alle sad der med vore mødre nede bag i klassen. Vi skulle tegne et hus. Jeg syntes, det var spændende. Vi gik i skole fra mandag til lørdag. Om lørdagen havde vi fri til middag. Jeg boede cirka tre kilometer fra skolen. Ole, min gode ven og jeg cyklede derop sammen. Når der var snestorm min far eller Olav – Ole stedfar og hentede os. de fulgte os så hjem på deres knallert eller cykel.

Jeg var meget glad for de fleste af lærerne, for jeg elskede at lære nyt. Men der var en, Ladefoged, der var en hård hund. Om vinteren havde vi gymnastik i Idrætshuset. Der var koldt og ringe omklædningsforhold. Vi var en hel del drenge, alle drengene fra min klasse, tror jeg, der ikke havde gymnastiktøj med. Vi blev så sat til at gøre gymnastik i vores lange underbukser, mens drengene fra klassen over os, som vi havde gymnastik sammen med kunne se os. Det var bestemt ikke sjovt, meget ydmygende faktisk. Den ydmygelse kan jeg stadig i dag mærke og føle. Det betød, at jeg ikke ville i skole. Jeg var meget ked af det. Mor tog mig med til bryllup i København. Bagefter kom jeg så i skole igen. Jeg husker stadig

at Hans Erik, da jeg vendte tilbage fortalte mig at læreren havde sagt at jeg havde dårlige nerver. Det studsede jeg noget over.

Jeg var dog for det meste glad for at få i skole. De fleste lærere var flinke, men der var selvfølgelig også dengang nogle tumper, der ikke kunne lide børn.

Mine bedste fag var fortællefagene. Det allerbedste var geografi. Jeg elskede at høre og læse om fremmede lande: Japan, Arabien og andre fremmede steder.

Realskolen

Hvis læreren vurderede, at vi af en eller anden skulle straffes, havde han to muligheder. Man kunne sidde efter, det vil sige blive en time efter skoletid og lave de lektier, man ikke havde lavet eller skrive hundrede gange i et stilehæfte: "Jeg skal opføre mig ordentligt!". Den anden mulighed var fysisk afstraffelse, i min tid var det lussinger, øretæver. Man måtte godt slå børn i skolen dengang. Denne mulighed blev først afskaffet i 1967. Selv fik jeg vist kun lussinger tre gange, for jeg var en kvik fyr. Men nogle børn, mest drenge, fik det jævnligt.

Noget af det værste, jeg husker fra skolen, var, når man blev udsat for at noget var URETFÆRDIGT. Jeg kan for eksempel huske, at jeg engang i realen blev beskyldt for at lave larm på gangen, mens jeg vaskede malerpensler. Jeg var uskyldig og stod og passede mit, mens nogle andre unger ko forbi og lavede en vældig larm. Så kom en lærer, fru Rasmussen, ud af en anden klasse og skældte mig ud for det. Da var de andre væk. Jeg forsøgte at forsvare mig, men fik endnu mere skældud. Det var uretfærdigt og jeg husker det, som du ser mere end halvtreds år efter.

Jeg har masser af lyse minder fra skolen, lige fra min tidligere nævnte hovedrolle til dengang jeg fik 13 til realeksamen. Jeg fik altid gode karakterer bortset fra orden i de skriftlige arbejder.

Læseferiestår der på billedet, som jeg har fået af den lokale fotograf Bernt Christensen. Det må være i slutningen af 2. real

Mine erhvervsmæssige ambitioner fyldte ikke så meget. Jeg tænkte allerede dengang på at blive lærer eller studere

historie og blive klog på de gamle tider. På et tidspunkt så jeg også mig selv som en fremtidig opdagelsesrejsende.

Fritid

Vi gik jo ikke i børnehave eller på fritidshjem dengang. Sådanne institutioner fandtes ikke på Læsø. Så når vi havde fri fra skole, passede vi os selv. I de små klasser gik vi i skole 3 timer om dagen, seks dage om ugen. Ja, vi børn passede mest os selv. Samtidig kunne vi jo altid trække på vores mødre for de gik som regel hjemme. Min far arbejde jo ligeledes hjemme.

Pligter havde jeg ingen af. Jo, juleaften vaskede vi op, for de vankede ingen gave før opvasken var ordnet. Ellers var det sådan at mor og far tog sig af det praktiske.

Jeg fik fem kroner om ugen, da jeg var ti. En stor eskimo is kostede halvtreds øre. Da jeg blev femten var lommepengene steget til tyve kroner. De skulle så også strække til benzin til min knallert. Olieblandet benzin kostede halvanden krone pr liter. Jeg fik, som alle andre, en knallert, da jeg blev femten. Indtil da havde jeg klaret mig med cyklen.

Da jeg var lille legede jeg sammen med børnene i Mejeribyen Ole, Bjarne, Hans Erik etc. I tiårsalderen fik jeg nye kammerater neden ved "havnen" blandt andet Hans Erik Ydegaard og Jørgen. Jeg havde jo også fætrene Torben og Hans Jørgen, som var mine jævnaldrende. Da jeg gik i realen i fjortenårsalderen fik jeg igen nye venner Viggo og Birch.

Udendørs byggede vi huler, gravede, spilede med marmorkugler, kastede i land med kniv, hoppede i paradiset og meget andet. Når vi var inde spillede vi spil, snakkede, hyggede og hørte musik. Vi hørte også radio og så fjernsyn. Vi havde en dansk kanal DR og en svensk SVT. Computere til

hjemmebrug fandtes ikke i min barndom og ungdom. De kom først frem i firserne.

Nytårsaften og til fastelavn måtte vi lave narrestreger og det gjorde vi. Vi stjal folks havelåger og det, der var værre. Vi fiskede fra molen med fiskestang og kunne være heldige at fange nogle fladfisk eller småtorsk. Vi forsøgte at træde skrubber. Vi badede fra stranden og legede her.

Og vi spillede fodbold. Jeg var spejder i nogle år, indtil fjortenårsalderen. Jeg var samler, samlede på mønter, frimærker, fugleæg og billeder af skuespillere. Billederne fik vi i sådan nogle tyggegummipakker med lyserødt tyggegummi i. Vi samlede på Richsbilleder. Dem satte vi i et album, som vi købte. Richs var noget cikorie man puttede i kaffen for at spare på bønnerne.

Jeg læste alt hvad jeg kunne komme i nærheden af: aviser, blade, faglitteratur fra biblioteket og romaner. Jeg var ekstremt videbegærlig og nysgerrig.

Min helt store og altoverskyggende interesse var fodbold. Vi spillede altid - i klub, hjemme, i frikvartererne...

Jeg så alt det i fjernsynes, som jeg kunne komme i nærheden af. Men det var kun lidt. En landskamp blev for eksempel sendt forskudt og kun en halvleg. Vi så også mesterholdenes turnerings finale. Her stiftede jeg bekendtskab med Real Madrids storhold og Grande Inter. Nogle kampe kunne vi ikke se. Så måtte vi høre dem i radioen.

Jeg var altid sammen med mennesker. Det eneste tidspunkt sted, hvor jeg var alene, var, når jeg var på mit værelse. Jeg måtte jo også lave lektier engang imellem. Men det var kun lidt. Som regel nåede jeg det hele i skolen. Så kunne jeg koncentrere mig om fodbolden, når jeg kom hjem.

Gul spejder

Jeg startede som spejder i en vistnok nystartet trop i patrulje sammen med mine klassekammerater. Det har muligvis været i 3. eller 4. klasse. Vi holdt patruljemøder rundt omkring i hjemmene. Jeg ved ikke hvor lang tid, det varede, men efterhånden faldt alle mine jævnaldrene fra. Jeg tror det var i løbet af 5. klasse. Da det jo lige var lidt nok med en patrulje bestående af mig, blev jeg slået sammen med de store. Villy Hansen (Olsen), Tom Møller, Arnt Jerup – muligvis flere. Jeg husker dog ikke andre. Dog må præstens Sven, storebror til min klassekammerat Hans Christian, have været med. For jeg kan huske, at vi to alene cyklede til tropsmøde i Hals skole en mørk og kold efterårsaften.

Jeg husker også, at vi var på lejr i Lodskovad ved Skagen sammen med en masse andre. Vores lærer på græs Peter Søholm var dengang vore spejderleder. Man kunne åbenbart ikke rekruttere lokale ledere. Så en højere chef Lylloff fra Frederikshavn, havde bedt Peter søge til Læsø på græs. Jeg husker at Peter havde en Fiat 600, hvori han kunne transportere en seks otte spejdere på en gang. Det var ikke sjovt at sidde nederst. Lylloff kaldte vi Arhoff, men kun når han ikke hørte det. Jeg tror, det var noget Peter Søholm fandt på. I øvrigt var der vist en "Bank Andersen", som var filialbestyrer, der indgik i tropsledelsen.

Jeg gik jo meget op i det og læste om, hvordan spejderne blev opfundet i Sydafrika under Boerkrigen som sådan en slags børnesoldater, uden våben ganske vist. Jeg havde også alt det rigtige tøj, plus ransel med videre. Det fyldte meget i nogle år.

Det militaristiske fyldte stadig lidt i min tid, for vi var til Nytårsparole. Den startede med kirkegang sammen med de grønne spejdere fra Østerby. Her blev vi stillet op på række og

geled. Lylloff inspicerede os så og checkede at vore uniform overholdt regulativerne.

Jeg kom således i patrulje med de store. Vi har sikkert holdt spejdermøde rundt omkring, men jeg husker nu kun møderne hos Arnt, hvor vi spillede whist med trumf, drak kaffe og røg tobak. Mest pibe tror jeg. Olsen gik engang helt i panik fordi han kom til at puste i piben, så gløderne røg ovenud og brændte tre fire små huller i skjorten. Af med skjorten og i stykker blev den flået, så han kunne gå hjem og fortælle mor og far at vi havde været ude og han var kommet til at rive skjorten i stykker i et tjørnekrat.

Grunden til, at det var så kriminelt med de brændte huller, var at Olsen var blevet lovet et kørekort af sine forældre, når han blev atten, hvis han holdt op med at ryge indtil da. En meget almindelig aftale dengang. Jeg blev ikke stillet noget kørekort i udsigt, så jeg røg med god samvittighed fra jeg var tretten. Til gengæld fik jeg først kørekort da jeg var treogtyve. Jeg betalte selv.

Mit spejderliv fadede ud cirka samtidig med at jeg startede i realen. Min interesse for Boerkrigene og slaget om Mafeking blev vekslet til en større politisk bevidsthed. Nu var det Vietnamkrigen og modstanden mod amerikanernes fremfærd her, der stod på dagsordenen.

Vores kost til hverdag

På skoledage blev jeg vækket klokken halv syv om sommeren og halv otte om vinteren. Vi mødte i skolen klokken halv otte i sommerhalvåret og klokken halv ni i den mørke vintertid. Når jeg kom op var far oppe og havde lavet morgenmad. Det hed ikke morgenmad - nej, vi fik morgenkaffe. Jeg drak kaffe med mælk i fra jeg var helt lille. Eller måske nærmere mælk med kaffe i? Som jeg selv husker det har jeg altid drukket kaffe. Da

jeg boede hjemme var det kaffe med fløde. Det vendte jeg mig først af med da jeg flyttede hjemmefra. Herefter blev kaffen sort, da jeg ikke havde fløde på mit kælderværelse. Siden da har jeg altid foretrukket sort kaffe.

Til morgenkaffen fik vi rugbrød og hjemmebagt franskrød med ost og forskellige slags marmelade –altid hjemmelavet. Far fik havregrød, min lillesøster Lone ligeså. Selv kunne jeg ikke lide havregrød eller for den sags skyld anden grød, frugtgrød undtaget. Sådan var det og sådan er det stadig. Lones og fars havregrød var med sukker på og med smørklat i midten. Nogle gange fik jeg rå havregryn eller cornflakes med mælk i stedet for madderne.

Da jeg var lille fik vi varm mad til middag klokken tolv – to retter, hovedretten og eftermad som det hed. Senere, da mor fik arbejde, fik vi frokost klokken tolv på arbejdsdage og varm mad om aftenen, mens middagsmaden blev fastholdt til klokken tolv om søndagen.

Frokosten var klokken tolv. Ikke fem minutter i tolv og ikke fem minutter over tolv. Nej, det var præcis klokken tolv. Frokosten bestod af rugbrød med kødpålæg, æg, sild leverpostej og den slags. Det hændte også at vi fik pålægschokolade. Nutella kendte vi ikke og peanutmør kendte vi kun fra Anders And. Jeg vidste ikke hvad det var.

Vores varme mad næsten altid gamle danske retter, oftest kød, men cirka en gang om ugen fik vi fisk. Købt af fiskehandleren Aage Jerup, som kom til døren i sin fiskebil. Hertil næsten altid kartofler og sovs. En sjælden gang fik vi ris, som regel til boller i karry. Vi fik også pasta, mest makaroni med røde pølser og ketchup til. Vores varme mad kunne også være suppe eller steg. Vi fik næsten altid to retter. Desserten / eftermaden var ofte frugtgrød. Når det skulle være fint var det ofte citron- eller ananasfromage eller hjemmelavet is.

Nutidige retter som pizza og lasagne kendte vi ikke. Da jeg var på interrail så jeg første gang et skilt med et lasagne på et menukort – jeg vidste ikke hvad det var.

Da jeg var lille var det altid mor der lavede mad; men senere, da hun fik arbejde, lavede far også mad, mest når hun havde vagt om søndagen. Hans repertoire var ikke så stort. I starten oftest kartoffelmos med pølser eller millionbør. Han var en mester i kartoffelmos.

Min livret dengang var og er stadig hakkebøf med løg, kartofler og brun sovs, gerne med lidt syltede rødbeder til. Jeg kunne ikke så godt lide skært kød såsom steg og jeg kunne slet ikke lide fedt. Når det var på menuen nøjedes jeg med sovs og kartofler. Men det hakkede kød gled fint ned.

Engang havde mor lovet mig nogle penge, jeg husker ikke hvor mange, hvis jeg spiste en portion grøntærter. Jeg forsøgte det bedste jeg kunne. Men jeg kunne ikke få dem ned. De kravlede op igen. Tårerne trillede ned af mine kinder. Jeg endte med at få pengene alligevel. For mor og far kunne se, at jeg forsøgte det bedste jeg kunne.

Vi drak altid vand til den varme mad og mælk og te til den kolde. Øl og sodavand var ikke en del af hverdagen. Det var forbeholdt fester for eksempel til højtider og fødselsdage. Det hændte også at man var syg og så vankede der også en sodavand, når man lå der under dynen. Vi fik de voksne aldrig, højst et glas dessertvin i ny og næ.

Hvis vi havde lidt penge, gik vi hen og snøldede hos Mulle, der havde en tobaksforretning eller Astrid, der havde brødsalg. Det kunne være en flødebolle eller en tørkage hos Astrid. Vi snoldekøbte også lidt bolsjer, flødekarameller, tyggegummi, salmiakstænger og chokolade, men det var ikke hverdagskost.

Mor lavede nogle gange hjemmelavede flødekarameller i en bradepande. Uhm! Og så bagte vi og lavede masser af konfekt til Jul. Vi fik ofte kage, næsten hver dag og altid hjemmelavet. Om søndagen fik nogle gange det bedste, vandbaggelser.

Vi spiste sammen alle sammen i køkkenet, for mor og samtlige børn. Vi skulle helst "holde bordskik". Det betød, at vi skulle blive siddende til alle var færdige. Far var sidst færdig, så den form for at vente på far kender jeg rigtig godt.

Sådan holdt vi hus

Mor stod for rengøringen, både til hverdag og den ene gang om året, om foråret vil jeg tro, hvor vi gjorde hovedrengøring. Så blev tæpperne banket og dynerne luftet. De lå på en stige i gården. Der kom nyt papir i bunden af skufferne og sikkert meget andet. Tøjvask stod mutti også for. Da vi blev større kunne far godt tage støvsugeren, mens mor arbejdede. Han skrællede også kartofler og han fejede hver dag køkkengulvet. Men ellers var det mest mor, der tog sig af det huslige.

Jeg var ikke ret gammel, da vi fik en Nilfisk støvsuger. Men egen vaskemaskine havde vi ikke. Fuldautomatiske vaskemaskiner havde vi ikke. Man skulle styre vaskemaskinen manuelt. Mor far med i vaskemaskinelag sammen med en masse andre, hvor de ejede en vaskemaskine i fællesskab. Det var meget almindeligt dengang. Vaskemaskinen blev transporteret fra sted til sted på en trækvogn, der også kunne fungere som cykelanhænger. Vi havde vaskemaskinen hver fjortende dag. Det tog hele dagen for mor. Her blev sengetøj, arbejdstøj, undertøj håndklæder og den slags vasket. Den ene maskine fuld efter den anden.

Den daglige klatvask foregik i hånden ved hjælp af et vaskebræt og en zinkbalje. Kogevask kunne også foregå ved hjælp af en gruekedel. Vi havde en gasgruekedel, der stod i et udhus – minkehuset. Her kogte min far i en periode tredive stofbleer hver eneste dag. Engangsbleerne var endnu ikke opfundet – i hvert fald ikke der hvor jeg voksede op.

Indkøb foregik for det meste i Mejeribyen. Her var smedje, tømmer og karetmager, viktualieforretning, købmand brødudsalg - som vi besøgte hver søndag, for rundstykker med smør fik vi kun om søndagen – og tobaksforretning. Jeg var vel fem år, da jeg blev sendt til købmanden med en seddel. Vores købmandsvarer blev ikke betalt kontant. Nej, varerne og prisen blev skrevet ned i en bog, kontrabog og så blev der betalt en gang om måneden. Når vi betalte, vankede der en pose slik til børnene og en cerut til far. Hvis vi skulle til slagteren eller i brugsen måtte vi til Vesterø eller Byrum. Det hændte også at vi ringede til brugsen og bestilte varer. Så kom brugsens bil og afleverede det bestilte. Så vidt jeg husker, var det om onsdagen.

Der var rigtig mange butikker dengang. Som sagt en fire fem stykker bare i Mejeribyen, hvor der boede maksimalt 200 sjæle. Da jeg kom til Hjørring i 1972 som nittenårig var der seksten slagtere. Nu er der kun en. Megamarkeder, supermarkeder, discountbutikker og indkøbscentre fandtes ikke.

Priserne har jeg ikke rigtig styr på; men jeg husker da nogle enkelte. Seks kroner for et halvt kilo friskhakket oksefars, to kroner og femogtyve ører for ti Queens, femogtyve ører for en lille is, halvtreds øre for en sodavand og halvanden krone for en liter olieblandet benzin til knallerten.

Transport

I min småbarndom i 50'erne havde vi ikke bil. Vi gik og cyklede. Nogle havde en knallert. Far havde en Skylon. Den var smart syntes jeg. Når vi skulle på søndagstur til Klitten hos mormor og morfar foregik det sådan at mor cyklede med et barn foran i en kurv (Lone) og et bagpå i en stol (mig). Senere kom Poul til; da har jeg sandsynligvis kunnet cykle selv. Det foregik så på den måde at far trak mor, der holdt fast i hans arm. Det har ikke været helt ufarligt, men alt det sikkerhed for børn i form af barnestole til biler og sikkerhedseler var der ingen, der havde tænkt på dengang.

Nogle gange tog vi os den luksus at tage bussen – rutebilen som det hed dengang. Den var grøn og blev kørt af Gunnar B Nielsen som vognmanden hed eller Arne, som var chauffør. Bussen var ikke gratis dengang. Jeg husker, at vi havde en lang billet med alle lokaliteter, som bussen kom forbi. Så blev der klippet et hul hvor vi startede start og hvor vi stoppede. Vi betalte efter den kørte distance. Stoppesteder, vejskilte og husnumre fandtes ikke på Læsø dengang. Så det var noget med ”fra Vestrø Mejeribyen til Købmand Karl R Larsen”.

Skulle det være særlig fint, tog vi en taxi, eller en lillebil som det også blev kaldt. Der var flere forskellige vognmænd: Lars Berthel, Oscar Wiis (senere Roger Wiis), Holger Larsen m fl. Vi kørte altid med Lars Berthel. Når vi skulle til Klitten, splejsede vi ind imellem med Erna og Henry. Så kørte vi sammen med dem og deres børn Erik og Anny. Vi blev alle stuvet ind i taxien. Der vi sad noget tæt og sikkert ikke helt lovligt. Lars Berthel havde et par lillebiler og desuden et par lastvogne af mærket Bedford. Desuden var der en Legardh, der kørte lastbil. Holger Larsen havde udover taxien en grøn turistbus til en 15-17 personer og Oscar Wiis havde en køkkenblå lidt større turistbus kaldet Det blå Køkken, muligvis på grund af

farven , Den blev brugt til, at transportere børn og unge fra Havnen (Vesterø) til biografen i Byrum om søndagen. Hvad transporten kostede, ved jeg ikke. Jeg husker ikke at have været med. Vi cyklede oftest i biografen. Jeg mener at billetprisen var en krone for børn og to for voksne.

Varetransport til og fra øen foregik med båd. Lasten blev så hejset op, læsset på en lastbil og transporteret videre. Vi købte koks til opvarmning hos Birch Nielsen. Det blev leveret i sække af Poul Læsø. Et tungt arbejde. På samme måde blev foderstoffer, benzin og dagligvarer transporteret af lokale vognmænd og af rutebilen. Der var ikke noget med lastvogne på færgen dengang og kun ganske få biler.

På tærsklen til de glade 60'ere blev det mere og mere almindeligt med privatbiler og mine forældre begyndte også at drømme om bil. Men ingen af dem havde kørekort. I vores familie faldt valget på mor. I 1961 begyndte hun at tage køretimer i Frederikshavn, mens hun var højgravid med Henrik. Hun overnattede oftest i Fredrikshavn hos kørelæreren, som kaldtes Mølleren. Han spurgte sin kone om ikke fru Larsen kunne bo hos dem, for det kunne ikke gå at sende hende på hotel, nu hun var så aldeles højgravid. Fru Mølleren indvilligede og mor fik sit kørekort. Så fik vi bil. De første to bilervar af mærket Commer, en model Cob på papegøjeplader. Dengang var biler på papegøjeplader stationcars uden vinduer bagi, så der var stor rift om at sidde på forsædet. Biler på papegøjeplader var billigere i afgift. Nummerpladerne var tofarvede gule og sorte. Efter de to Commer inden vi fik en folkevogn, en vw bobbel, en käfer, som tyskerne kaldte den og derefter en Mazda.

Commer Cob

Op igennem 50'erne 60'erne blev landbruget mekaniseret og flere og flere fik traktor; men der var stadig mange hestevogne på vejen, ligesom der stadig blev brugt heste til markarbejdet. Vores minkfoder blev i starten af 60'erne leveret med hestevogn af Mink Albert.

Vore aftener

Jeg mener, at vi kom ret tidligt i seng. Det præcise tidspunkt husker jeg ikke, men mon ikke det var klokken toogtyve til hverdag, da jeg blev tolv-tretten år? Måske en time eller to længere i weekenden.

Om aftenen så vi for det meste fjernsyn. Vi fik fjernsyn i 1960. Anledningen var olympiaden i Rom. Her havde Danmark kvalificeret sig til fodboldturneringen. Vi havde kun en kanal på dansk og så kunne vi se svensk tv, ligeledes en kanal. Så vi behøvede ikke at have en masse frugtesløse diskussioner om hvad vi skulle se. Det var sort - hvidt fjernsyn af mærket SP. Der var også en fm radio i vores tv, det hele var pakket ind i et flot mahognikabinet. Farve-tv kom først til Danmark i 1969,

men vi holdt os til sort-hvidt tv indtil jeg flyttede hjemmefra i 1970

Hver aften fik vi aftenskafe ved ni tiden. Som regel i køkkenet. Så var det med at løsrive sig fra fjernsynet. Kun i få undtagelsestilfælde kunne man få lov til at tage sin kaffe med ind i stuen og indtage den foran fjernsynet.

Det skete også, at vi spillede spil – ludo, matador, skak, mølle og dam samt kortspil – enogtrediv, fem hundrede og whist. Og så havde vi ofte gæster - naboer, familie og venner. Gæster hjemme var meget mere almindeligt dengang.

Far var næsten altid den sidste, der gik i seng. Når vi andre havde lagt os under dynen, gik han en runde, slukkede lys, låste og fyrede i kakkelloven. Det var også altid fatter, der var først oppe om morgenen. Det var ham, der vækkede mig og de andre unger. Da vi var små puttede både mor og far os. Og mor bad aftenbøn med os. Da jeg var blevet større ”ung”, kom far altid listende og sagde godnat. Sovedyr kan jeg ikke huske at jeg har haft.

Når jeg ser tilbage synes jeg, at jeg har haft en høj grad af frihed og selvbestemmelse. Jeg har selv bestemt, hvornår jeg ville i seng. I det mindste da jeg blev større. Denne selvbestemmelse har jeg også haft på en række andre områder.

Når jeg var kommet i seng læste jeg. Læste og læste. Romaner. Noget om teknik, om fremmede lande og om Danmarks og verdens historie. Jeg var meget videbegærlig. Ofte læste jeg den halve nat.

Uhygge og spøgelser

Jeg var bange for klovnen!

Ja, da jeg var lille, måske tre-fire år var jeg til dyrskue i Byrum. Her var der en klovn, der ville være sød og rar ved mig. En klassisk hvis klovn var det. Jeg har senere fået at vide, hvem der var "indeni" klovnen, men har glemt navnet. Måske hed han Aage Mikkelsen? Da han kom hen til mig blev jeg meget forskrækket, rædselsslagen; det sidder stadig i min krop. Kroppen husker det. Jeg var utrøstelig og i flere år havde jeg mareridt og var bange for klovne.

Jeg kan også huske en skolelærer jeg var bange for og derfor ikke ville i skole. Lærer Ladefoged var hans navn.

Uhygge? Ja, der var meget mørkt på landet på Læsø. Der var lidt dunkelt gadelys, hvor der var bymæssig bebyggelse. Men udenfor byen var der bælgravende mørkt, så det skete ind imellem at jeg cyklede hurtigt, når jeg skulle hjem om aftenen. Mørkeræd var jeg ikke, men lidt uhyggeligt var det.

Nogle gange gjorde vi børn det uhyggeligt på egen hånd. Når der var familiefest lukkede vi os nogle gange ind på et værelse sådan en seks otte børn. Så slukkede vi lyset og der skulle fortælles spøgelseshistorier. Især Anne Grethe, min lidt ældre kusine, var en mester i at fortælle de mest uhyggeligt spændende spøgelseshistorier. Det var både hyggeligt og gysende uhyggeligt.

Engang skulle vi, Lone og jeg samt naboens børn Else, Viola og Knud sove i telt i gården. Det var en lys sommernat. Alligevel skulle der fortælles spøgelseshistorier. Det må have været ret uhyggeligt for først gik Knud hjem, så Lone, så jeg og til sidst

var der ingen tilbage. Alle var gået ind og sove i deres egen seng. Det var simpelthen blevet for uhyggeligt for os.

Jeg syntes også at nogle af de historier, jeg hørte, fra det virkelige liv kunne være ganske uhyggelige. Hvis en fiskekutter gik ned og de ombordværende druknede. Så var der nogle børn, der måtte undvære deres far.

Engang var der en dreng, Peter tror jeg han hed, der druknede i havnen i Vesterø. Børnene, også jeg, legede på havnen. Redningsveste kendte vi ikke, så det hændte ind imellem at en dreng eller pige røg i baljen og druknede for det var så som så med vore svømmeevner. Vi lærte ikke at svømme i skolen dengang.

Jeg husker også at en dreng engang faldt i ajlebeholderen og døde. Ajlebeholderen er sådan en slags forløber for gylletanken, støbt i beton, det meste af den underjordisk. Indholdet i beholderen var dyrepis. Uhyggeligt. Det hændte også at børn, der kørte traktor kom alvorligt til skade. Den slags ulykker tænkte vi meget over, også mor og far. Vi børn blev altid formanet om at vi ikke måtte lege ovenpå ajlebeholderen.

Hvis jeg blev bange blev jeg trøstet af mor og far. Det var ikke sådan noget med en masse kram knus. Der var ikke så meget berøring i vores hjem. I løbet af min opvækst var jeg aldrig i tvivl om at jeg kunne regne med mor og far. Jeg er vokset op i et varmt og trygt hjem, hvor mine forældre altid var der for mig.

En ting husker jeg gjorde mig angst og nervøs. Når jeg cyklede ned på havnen var det nogle gange nødvendigt at gå på plankebroen. Jeg gjorde det, men kunne ikke lide det. Jeg kunne ikke lide at kigge ned i vandet gennem mellemrummet imellem plankerne.

Fester og højtider

Indtil jeg kom i skole og måske et par år længere foregik børnefødselsdage på den måde at alle børn i Mejeribyen kom med til hinanden fødselsdag. Senere blev det drengene fra klassen, der blev inviteret. Gaven bestod som regel i penge – en to krone var taksten. Vi fik lagkage, senere kagemand, boller kacao og vi fik sodavand, en luksusdrik, der hørte til sjældenhederne. Der var citron-, appelsin- og rød sodavand. Den røde hindbærvand var forbeholdt pattebørn. Der var også cola. Dengang var Jolly Cola det mest almindelige, men der var også Coca cola. Pepsi havde vi stadig til god at lære at kende.

Der blev også holdt fødselsdag med familien, så kom morfar og mormor, bedstefar og farmor og fætre og kusiner, blandt andet Torben og Hans Jørgen. Og så var der jo efterhånden mine fem søskende, så det blev alt i alt til nogle stykker.

Min bedste fødselsdagsgave fik jeg til otte eller måske ni års fødselsdag. Da jeg vågnede op blev jeg vist ud i forgangen og der stod den – en splinterny cykel. Cognacfarvet og af mærket Brandenburg, købt for en mindre formue af mor og far hos Johannes Andersen – også kaldet Johannes Futsko - i Byrum. Jeg cyklede helt høj og pavestolt i skole med cyklen og viste den frem. Det var åbenbart for meget for en af mine klasekammerater, Jørgen, for han tog sin lommekniv og skrællede en stor skræl af lakken på overrøret. Da jeg fandt ud af det og kom ind i timen, det var i anden klasse, vendte jeg mig om og knaldede Jørgen, der sad lige bag mig en knytnæve midt i synet. Jeg var normalt ikke voldelig. Som regel kunne jeg klare mig med ord; men her stak mine følelser af med mig. Fru Jensen kunne ikke forstå hvad der skete og spurgte ind til det. Jeg fortalte, sikkert grædende, hvad der var sket og slap for yderligere tiltale. Jørgen derimod fik

skældud og dertil en lussing. Han var ikke uvant med nogle af delene. I dag kan jeg se at Jørgen ikke havde det nemt i skolen, men der var ingen specialtilbud til en anderledes dreng som ham. Så egentlig var det rigtig synd for ham.

Ud over cyklen husker jeg ikke rigtig mange store ønsker og gaver. Dog var det en gave som jeg var meget glad for og som fulgte mig i mange år også efter at jeg var flyttet hjemmefra, sågar da jeg stiftede familie. Det var en radio, en transistor, som vi kaldte den på det tidspunkt. Den var batteridrevet, havde seks batterier, en antenne som man kunne trække ud og en hank til at bære den i. Den var transportabel. Nu kunne jeg høre min musik, beatmusik, i "Efter skoletid" fra klokken femtentyve til klokken seksten på egen radio på mit værelse. Musikken blev præsenteret af Hans Jørgen Skov. Nogle gange blev han afløst af Jørgen Mylius. Der var ikke megen musik for os unge i radioen. Dengang mente politikerne at radioen skulle opdrage os til noget ordentlig kultur og det var ikke ungdommens musik, pop, rock og beat. Nej, det var klassisk og til nød jazz. Radioen, en B&O Beolit 600 årgang nitten femogtres, blev købt brugt hos radioforhandler Børge Christensen i Hjørring og sendt til os med fragtmand. Vi fik øje på den i avisen, Vendsyssel Tidende.

Juleaften var vi altid sammen med bedstefar og farmor. Onkel Laurids og tante Betty og deres eneste søn Poul var der også hvert år. Det var en tradition. Det samme var maden. Vi fik gås og flæskesteg med alt det gode tilbehør: hjemmelavet rødkål, brunede kartofler, asier, taffelchips, menu chips - de eneste to typer chips vi kendte og ribsgele. Til dessert fik vi altid citronfromage med mandel i, for os børn, i hvert fald jeg, kunne ikke lide ris ala mande. Til maden drak vi øl – altså hvidtøl, nisseøl og gul sodavand. Vi fik ikke rødvin og heller ikke cola. Det var ikke en del af vores verden. Den bedste drik til maden var en cocktail bestående af halvt hvidtøl og halvt

appelsinsquash. Uhm, jeg kan stadig smage det mere end halvtreds år efter jeg fik det sidst.

Nå vi havde spist, hjalp vi børn med at vaske op. Det var sådan cirka den eneste dag om året vi gjorde det, for vi måtte først pakke gaverne, hvoraf de fleste var fra Daells Varehus, og når der var vasket op. De øvrige tre hundrede og fireogtres dage var det nor, der klarede opvasken.

Julemanden kendte vi ikke. Og det er jo naturligt nok for han findes ikke. Han er derimod opfundet af Coca Cola for mere end hundrede år siden.

Derimod findes der nisser! Det er sådan nogle små frække fyre med røde huer. Dem skal man være søde imod. De skal have noget julegrød og i øvrigt behandles med venlighed ligesom mennesker, ellers kan man få en del bøvl med dem. De driller og det kan være på en ret ondsksfuld måde. Så det er om at holde sig gode venner med dem.

Nisser giver ikke gaver. Dem får man af mor og far. Det gjorde vi i hvert fald dengang. Jeg har fået mange gode gaver. Et år fik jeg et par hockeyskøjter, som jeg havde ønsket mig. Indtil da måtte jeg nøjes med sådan nogle skøjter man kunne skrue på gummistøvlerne med et skøjtesving. Der var også nogen, der havde træskøjter, der var spændt fast med snore. Der var ofte frost og skøjtevejr dengang. Jeg elskede at skøjte og det gør jeg stadig.

Vi holdt også Nytår sammen med Betty, Laurids og Poul. Vi skød "kinesere" og "kanonslag" af. Det var knaldfyrværkeri, med lunte, som var tilladt dengang. De blev tændt med en cigaret eller med stormtændstikker. Man måtte absolut ikke holde dem i hånden, men det skete jævnligt at man gjorde det alligevel. Man var jo ikke en pylrerøv. Raketter var dyre og blev skudt af klokken tolv. Det var far, der stod for den

afdeling. Vi så ofte også nogle redningsraketter som fiskerne fyrede af.

Fætter Poul havde engang en brun pose med fyrværkeri med. Han havde købt det hos købmand Erlandsen på Havnebakke. Da han kom ind i farmors og bedstefars køkken, ville han sige pænt goddag, sådan som det sig hør og bør. Han stillede derfor posen på gasbordet. Det har åbenbart været for tæt på gasbluset, for ilden fik og så var der stort knaldfyrværkeri i køkkenet.

Sådan nogle ”kinesere” var noget farligt stads. Engang gik en såkaldt lynkineser af i min hånd. Det gjorde av og min hånd blev helt blå. Heldigvis var det ikke et blåt lyn, for så havde hånden nok været væk. Der blev også lave masser af løjer nytårsaften. Vi holdt os til at stjæle folks havelåger og køkkengrej, mens andre var mere grovkornede.

Ferier og fritid

Indtil skolen startede havde jeg ikke ferie. Jeg kom i skole, da jeg var syv. Børnehaveklassen – nulte klasse – var ikke opfundet, da jeg var barn på Læsø. Vi gik i skole seks dage om ugen med en ugentlig fridag om søndagen. Lørdag havde vi dog fri klokken tolv. Ferier var som nu, bortset fra vinterferien, der blev indført i firserne. Lørdagsfri blev indført omkring 1970. Vinterferien kostede som jeg husker det en uge af sommerferien. Vi vekslede således en uges varm ferie med en uges kold. Det var der nogen debat om. Det her med skiferie som en del af menneskerettighederne kendte vi ikke. Det var helt utænkeligt os og vore ligestillede. For de få, der kom på vinterferie, var det langrend, det drejede sig om. Heldigvis var der ofte vintervejr, så vi kunne kælke og stå på skøjter. Selv elskede jeg mine skøjter. Vi skøjtede på Birkemosen og på Rævekæret. Vi legede blandt andet tagfat

og spillede ishockey. En gang skøjtede jeg ind i en fastfrosset sten. Lyset gik ud og jeg så bogstavelig talt både sol, måne og stjerner. Det må have været en gevaldig hjernerystelse, for jeg husker at jeg lå i længere tid på mit værelse bag nedrullede gardiner.

Min mor og far var jo begge hjemme. Mor passede hus og far passede minkene. Far arbejdede jo alle dage og havde derfor aldrig ferie.

I min fritid læste jeg, så fjernsyn og spillede fodbold. Fodbold var mit et og alt, min store interesse både som deltager, i radio og på TV. Jeg led som barn af den vildfarelse at jeg havde et vist talent og drømte om en karriere ligesom Harald Nielsen i Bologna. Talentet var det nu så som så med, men jeg klarede mig fint, for jeg var stor af min alder og kunne løbe hurtigt på højrefløj. Senere blev jeg mere realistisk om mine muligheder. Jeg mistede min interesse for aktiv fodbold da jeg blev ung voksen og flyttede til Frederikshavn. Så var der andre interesser, der tog over. Men jeg bevarede min interesse for spillet til og med den dag i dag. Jeg er ikke fan af nogen, men jeg holder med de samme som jeg gjorde i første halvdel af tresserne da Grande Inter huserede. Det danske landshold og de vendsysselske klubber har jeg også altid støttet. Dengang var det FFI fra Frederikshavn og her på mine gamle dage er det Vendsyssel FF fra Hjørring. Fodboldhol fra Aalborg har jeg aldrig haft varme følelser for.

På Tv fulgte jeg med i nyheder og verdens gang. Som sagt var der fodbold og vintersport – især ishockey- fra Sverige. Jeg slugte mange debatprogrammer, for jeg var en politisk bevidst venstreorienteret ung mand. Der var også plads til en dokumentar, en film og en tv-serie ind imellem. Jeg så en del fjernsyn. Og så læste jeg. Fra lille slugte jeg bøger af alle slags: skønlitteratur, aviser og alle slags fakta. Jeg ønskede mig ofte

bøger og jeg var en flittig bruger af biblioteket, hvor jeg lånte mange bøger om historie og om fjerne lande. Jeg havde også et leksikon, et atlas og nogle geografibøger som jeg brugte flittigt. På min væg hang der, ud over mine idoler, kort over de forskellige verdensdele, så kunne jeg fortage fantasirejser til Omaha og Tristan da Cunda.

Vi tog jævnligt på besøg hos mormor og morfar i Klitten og spiste søndagsmiddag. Så havde vi det pæne tøj på. Jeg legede med mine fætre Torben og Hans Jørgen og med fætter Tom fra Vejle, når han var på sommerferie sammen med sin mor og far Juul og Anne.

Ferier sammen med mor og far var en sjældenhed. Jeg husker kun en enkelt gang vi var på besøg hos Levi og Carla, der drev Vandrerhjemmet i Hirtshals. Jeg husker at jeg så norgesbåden komme ind i havnen i høj sø. Det var noget vildere end havet ved Vesterø Havn. Vi tog toget. Jeg husker at vi skiftede tog i Hjørring, hvor vi bordede Hirtshalstoget. Det må have været omkring 1960.

Derimod var der rejser med skolen. Vi far Vesterø Nordre Skole var hver år på ekskursion til Aalborg. Først med Læsøfærgen og derefter med tog fra Frederikshavn til Aalborg. Det var stort, både de oplevelser vi havde i Aalborg og selve togrejsen. Et eventyr. For mig var det vendsysselske landskab og de byer vi kørte igennem nye oplevelser, måske lidt ligesom børn nu om dage kommer med deres forældre på bil- eller charterferie i fjerne lande. Der var også lejrskoler. I sjette klasse besøgte vi Sønderborg og huserede rundt i grænselandet og vi var i udlandet, i Tyskland, min første udlandsrejse også en eventyrlig oplevelse. I tredje real var vi i Berlin. Vi boede i vest og besøgte også øst. Stort. "Det er godt nok farli' her ved Check Point Charlie!"

Jeg var også en gang på sommerferie i København hos Torkild og Alice. De boede i Fløng ved Hedehusene. Torkild tog os med ind til byen, mens vi selv tog til Roskilde med de offentlige. Det var lidt farligt. Jeg var tolv år dengang og Torben elleve. Jeg købte en plade hos FONA på Strøget. Beach Boys: Surfin' Safari. Den kostede treogtredive kroner. Jeg betalte med en halvtredser og fik tilbage på hundrede. Det var mange penge. De fristede. Hvad gør man så? Heldigvis gjorde jeg det rigtig for dels var ekspedienten en sød pige og dels var der den der samvittighed. Så jeg gjorde opmærksom på fejlen og afleverede den overskydende halvtredser tilbage. Det har jeg været glad for siden, for det ville have martret mig bagefter hvis jeg havde beholdt pengene. På denne ferie var vi også i Tivoli sammen med Torkild. Ligeledes besøgte vi Stevn Klint. Torbens og min hjemrejse foregik på egen hånd om natten med færgen Vistula fra Langelinie til Frederikshavn, hvor vi vandrede over til Læsøfærgen og den sidste etape hjem til verdens navle, min ø, Læsø. På færgen stiftede vi bekendtskab med et par frække københavnertøser, som vi i al ærbarhed hyggede os sammen med. Jeg tror nok at vi kørte med Torkild og Alice i deres nye Simca 1100 derover. Det havde ellers været en mulighed at køre med tog, for dengang fik alle børn en fribillet, gratis rejse med tog i Danmark. Færgeturen med Vistula var også en fribillet betalt af staten.

Bortset fra det blev vores syvugers sommerferie tilbragt hjemme på Læsø. Det var fint, for om sommeren skete der meget mere end om vinteren. Der var mange turister og de udvandrede læsøboere var i stort antal på besøg på øen. Hjemme hos os var der ofte gæster. Elva og Knud, Torkild og Alice, Juul og Anne, Carl og Kate, Conny og Henning, Ketty og Bent og hvad de nu hed. De fleste medbragte børn, så der var nye bekendtskaber at være sammen med.

Rejser til udlandet, campingferie, sommerhus og den slags var utænkeligt for os larsenister dengang. Alligevel har jeg aldrig følt at jeg manglede noget. Det var som det var og jeg havde nogle dejlig ferier derhjemme.

Når jeg drømte mig ud, var det ofte i forbindelse med at mine onkler og bedstefædre, der var dels nuværende og dels forhenværende sømænd fortalte om fjerne steder:

Casablanca, Singapore, New York, Grønland, New Foundland osv. De steder kunne jeg også besøge, når jeg blev voksen. Så blev jeg måske sømand, som dem, drømte jeg. Jeg har senere fundet ud af at denne udlængsel for mit vedkommende er kombineret med en god portion tryghedsnarkomani. Da jeg gik i sjette, fandt man til min store overraskelse ud af, at jeg var rød-grøn farveblind. Så var en karriere som styrmand og for den sags skyld pilot udelukket.

Fysik og psyke

Som dreng var jeg åleslank. Det varede ved hele min barndom og ungdom. Fra trediveårsalderen begyndte det stille og roligt at ændre sig. Indtil jeg var femten voksede jeg udelukkende i højden, mens jeg, fra jeg var tredive, udvidede mig udelukkende i bredden. På et tidspunkt i realen vejede jeg enogtres kilo og var en meter og otteoghalvfjerds høj. Jeg er senere vokset en centimeter i højden og noget mere i livvidden. Jeg havde ikke fysiske skavanker, havde et godt helbred rent fysisk og jeg var i god form. Jeg fejlede aldrig noget alvorligt og var aldrig på sygehuset før jeg blev femogtyve. Her fik jeg fjernet en sprængt blindtarm. Min næste indlæggelse fandt først sted da jeg var seksogtres, så jeg har været heldig at have et godt heldred.

Min psyke derimod var lidt skrøbelig. Jeg følte mig og var måske også anderledes end de fleste af mine jævnaldrende. Jeg var temmelig taktsom og de ting, jeg gik og tænkte over kunne jeg ikke dele med de andre. Det gav nogle gange en følelse af at være ensom.

Jeg meget videbegærlig og meget interesseret i det boglige, mens jeg ikke interesserede mig for fugle, natur, jagt og den slags. Jeg havde andre interesser end de fleste, blandt andet interesserede jeg mig meget for politik, den tredje verden og for samfundsforhold. Jeg havde meget fokus på den store verden udenfor øen, det øvrige Danmark og hele verden. Vietnam fyldte og jeg hørte nyheder, så tv og læste bøger avis hver eneste dag. Det nære såsom lokalpolitik havde ikke min interesse. Det eneste jeg havde tilfælles med mange af de andre var vel nok fodbold.

Jeg var som nævnt ovenfor ikke psykisk stærk. Da jeg gik i tredje klasse, ville jeg pludselig ikke i skole mere. Jeg fik dårlig mave og var ikke til at jage ud af døren. Jeg blev ikke indlagt på børnepsykiatri og der var ingen skolepsykiater tilgængelig der hvor jeg kom fra. Der var ingen behandling ud over medicin. Måske fik jeg nogle stesolid eller lignende? I Hvert fald tog mor mig med op til doktor Pedersen. Han mente at jeg havde godt af at komme hjemmefra. Så mor til mig som nævnt med til København til min onkel Torkilds bryllup med hans Alice. Efter denne tur var jeg klar til at starte i skolen. In hvert fald startede jeg op igen.

Lægebesøg fandt fortrinsvis sted, når man skulle vaccineres. Desuden var der hvert år besøg hos skolelægen. Her blev man undersøgt og man blev vaccineret mod tuberkulose hvis testen, der bestod i et lille prik på armen, viste at man skulle det. Jeg bestod aldrig testen, så jeg havde nok ikke antistoffer. Jeg blev dog ikke vaccineret hvert år, men nøjedes

med to vaccinationer. Det var også hos skolelægen vores hørelse og syn blev undersøgt hvert år. Et par gange viste audiometeret at jeg havde hørenedsættelse, men næste gang hørte jeg fint, så det har nok været noget med en prop ørevoks. Mit syn var over middel. Jeg kunne læse nederste linet på synstavlen, Centraltrykkeriet Odense. Skolelægen undersøgte os endvidere for farveblindhed i sjette klasse. Her fandt de til min store overraskelse ud af at jeg var rød/ grøn farveblind. Det kunne jeg hverken forstå eller acceptere. Men det udelukkede så at jeg kunne blive styrmand, altså sømand som mine forfædre. Godt det samme.

Mit første tandlægebesøg fandt sted, da jeg var ni år gammel. Mine forældre syntes ikke at der var grund til at vedligeholde de tænder, der alligevel skulle skiftes ud. Der var ikke nogen skoletandlæge på Læsø. Det var forbeholdt større kommuner, fortrinsvis købstæder. Jeg er bekendt med at Hjørring Kommune allerede indførte skoletandpleje i fyrreerne. Mine tandlægebesøg foregik i Frederikshavn, hvor vi sammen med mor tog på heldagstur til Frederikshavn to gange om året. Første gang fik jeg lavet fyldning i ti tænder, så det var noget af en omgang. Siden har jeg aldrig haft huller i tænderne, men har da fået en rodbehandling og en enkelt porcelænskrone. Jeg har stadig, i modsætning til en del af mine jævnaldrende mine egne tænder og er sparet for det gebis, som pryder mange jævnaldrende og ældre, blandt andet mor og far. Jeg er mine forældre meget taknemmelig for at de sørgede for at jeg kom til tandlægen. Meget taknemmelig.

Sådan som jeg skrev, var jeg psykisk noget skrøbelig, det kom jeg igennem og blev mere robust. Nogle vil måske mene, at jeg fornægtede min følsomme og sårbare side og gemte mig bag en hård og lidt skråsikker facade. Det kan der være noget om. Måske er jeg gået længere end nødvendigt for at kunne modstå livets barske realiteter? Min handlekraft, mine

kommunikationsevner og min gennemslagskraft har hjulpet mig meget igennem livet. Det har været gode egenskaber. Men måske kunne de godt være kombineret med min sårbare og følsomme side, så jeg kunne føle mig mere hel og være mindre præget indre uro – angst.

Jeg har nævnt nogle af mine stærke sider. Hertil kan jeg tilføje at jeg for det meste er præget af et godt humør. Samtidig er jeg effektiv og velbegavet på den sproglige og kognitive side. Jeg er god til at tale med folk. Eller rettere jeg er blevet god til det. For jeg måtte overvinde min generthed, som prægede mig i forhold til fremmede som barn og ungt mennesker. Denne generthed kan jeg nogenlunde kontrollere og nu kan jeg tale med alle slags mennesker uanset hvordan de er skruet sammen, både høj og lav.

På minussiden kan jeg tilføje mit temperament. Helt fra barnsben har jeg været hidsig. Det er jeg stadig, men i løbet af mit lange liv er jeg blevet bedre til at holde mit temperament i ørerne.

Familien

Min mor, Esther, har jeg arvet mange af mine egenskaber fra. Hun er sådan en, der kan få tingene til at fungere. Hun sørgede for at vi spiste fik noget godt og sundt at spise, at vi fik nyt tøj og desuden masser af kærlighed og omsorg. Jeg var meget knyttet til hende og er det stadig den dag i dag. Mor var den mest udadvendte af mine forældre. Det kan jeg også være. Den side og hendes effektivitet og virkelyst har jeg arvet.

Jeg er også blevet bevidst om min egen sårbare og følelsesmæssige side. På det område slægter jeg nok min far

mest på. Far, Kaj Aage Larsen, kaldet Aage var en helt anderledes person end min mor. En varm, omsorgsfuld og stille person. En begavet mand, et hjemmemenneske uden den store karrieremæssige ambition. Livets modgang, som en personlig fallit som minkfarmer, syntes ikke at bide på ham. Om han var påvirket af det i det skjulte, ved jeg ikke, men jeg bemærkede ikke nogen forandring. Jeg spurgte ham engang, hvordan det var sådan at gå på røven. Han svar var, at det da var udmærket. Nu kunne han blive lønmodtager og holde fri sidst på eftermiddagen samt i weekenden ligesom andre. Far havde som nævnt ikke den store personlige ambition om karriere, gods eller guld; men han var et meget varmt menneske og en klippe i mit og mine søskendes liv. Han havde også stor betydning for nogle af mine kusiner. Da jeg fortalte en af hans niecer i USA at far var død, sagde hun: "Aage er ikke død. Hans milde sind vil leve evigt." Kan man ønske sig bedre eftermæle? Far var en jordbunden mand. Samtidig stod han fast på sit og jeg tænker at han i høj grad levede sine værdier. Jeg håber at jeg har fået i det mindste en smule af hans milde sind med mig.

Jeg er overbevist om at mor og far var rigtig glade for hinanden. Men det var ikke sådan at de viste en masse følelser. De gik ikke med følelserne udenpå tøjet. Kys og kram var ikke noget vi børn så og jeg har aldrig hørt dem skændes.

Der var ikke en masse med kærtegn og berøring i mit barndomshjem; men vi fik det da efterhånden lært. Det havde mine børns mor en stor aktie i. Hende lærte mig meget af på det område.

Jeg har fem søskende: Lone, Poul, Henrik og "pigerne", tvillingerne Ghita og Hanne. Vi søskende har et godt forhold til hinanden. Jeg føler mig samhörig med dem. Vi er en rigtig familie. Vi ser ikke hinanden ofte, men står sammen som den

ø-familie vi er. Jeg har også et utal af fætre, kusiner, onkler og tanter, som jeg kender og har kendt i mange år.

Jeg har kendt alle mine bedsteforældre. Emanuel og Marie, bedstefar og farmor, boede vi sammen med. Bedstefar døde i 1968 som den sidste. Farmor døde nogle år før. Da hun var død, blev min familie enige om at sætte en dør i fra bedstefars bolig ind til vores. Det sørgede mine onkler Otto og Laurids for. Mens de bankede hul i den gamle væg, sad jeg præ-teenager og hørte rockmusik, eller beatmusik, som det hed den gang. Det var mit yndlingsprogram -Efter Skoletid- jeg hørte. Det var jo en sorgens tid, så onkel Otto, bad mig slukke for musikken. Der var jo en, der var død, som han sagde. "Nej nej", sagde Laurids, "vi skal da have noget musik til arbejdet." Det har jeg aldrig glemt onkel Laurids for. Jeg kunne have kysset ham lige oveni hans skaldede isse.

Morfar og mormor, Ingeborg og Anton, boede i Klitten, i det hus hvor Juuls Gårdbutik – Bette Juul havde købt huset- på et tidspunkt befandt sig. Vi besøgte dem ofte om søndagen. Så fik vi søndagsmiddag ofte med steg, sovs og kartofler samt mormors rødkål, der smagte helt specielt. Der var også gele og asier og en gul sodavand til husker jeg. Vi cyklede derned og far kørte på sin knallert, Skylon'en. Vi kørte også nogle gange i taxa, Lars Bertels VW Rugbrød. Ofte sammen med Erna og Henry og deres to børn Anny og Erik. Så splejsede de om taxaen. Jeg mener at Erna også stammede dernede far Klitten. Det var skønt at være på besøg i Klitten, hvor jeg kunne lege med mine fætre Torben og Hans Jørgen og med Tom, hvis han var på ferie sammen med sine forældre. Torben og Hans Jørgen boede dengang i Klitten med deres mor og far Else og Egon. De boende i samme hus som morfar og mormor. Både mormor og morfar er døde. Mormor blev den ældste. Hun rundede de halvfems, inden hun døde.

Mormor havde mange søskende. Jeg tror det har været småt i hendes barndom. Hun er sammen med sine mange søskende født på Hankærgård ikke langt fra Klitten. Jeg har fået oplyst at mormor som yngre var en nervøs og sortseende type, der også døjede med migræne. Jeg har også hørt at de var noget drama med utroskab og noget depressivt i familien; men jeg kender ikke til sagen i detaljer. Jeg ved dog at to af hendes brødre udvandrede til Canada, hvor de siden har stiftet familie. Den ældste Thorvald, der var uddannet mejerist, tog først derover og siden fulgte lillebror William efter. De skrev begge, at de havde fortrudt og gerne ville vende tilbage, men de havde ikke penge og familien havde ikke mulighed for at hjælpe dem.

Morfar var enebarn af en enlig mor, eller rettere en mor, der i det mindste ind imellem, levede på polsk med hans far Jørgen Christian Henriksen, der var fra Vildsund. Muligvis var han kommet til Læsø som "klunt" dvs. bondekarl. Mændene på Læsø beskæftigede sig nemlig kun nødtvunget med landbrug. Landbrug blev betragtet som kvindearbejde. Morfar voksede også op i fattige kår og havde derfor ikke mulighed for skolegang ud over de syv år i den stråttækte. Men han var en kvik fyr. Meget velbegavet, belæst og vidende. Som pensionist gættede morfar mange kryds og tværser også de allersværeste. Hans datter, min mor, har videreført denne syssel. Ifølge min mor, som muligvis er et sandhedsvidne, ligner jeg min morfar rigtig meget. Af hans svage sider har mor fremhævet hans mangel på vedholdenhed. Jeg håber ikke at jeg slægter ham alt for meget på det område. Jeg foretrækker bestemt hans styrker.

Holdninger hjemme hos os

Jeg synes at vi blev frit opdraget. Der var ikke så mange regler. Men der var nogle værdier, der eksisterede overalt. Kristne værdier. Vi børn fik også en oplevelse af at vi havde en værdi i os selv. Vi var noget værd. Ikke at det blev sagt. Det blev praktiseret. Det lå i luften. Jeg er usikker på hvor meget min mor og far tænkte over det, men de levede deres værdier. De praktiserede dem. Korporlig afstraffelse blev ikke brugt. Kun en sjælden gang i afmagt. Men det var aldrig en del af hverdagen. Jeg er meget glad for og tilfreds med min opvækst. Jeg håber at I selv kan sige det samme.

Da jeg stod på tærsklen til voksenlivet, gjorde jeg som andre unge oprør mod min forældre og det de stod for. Jeg fik helt andre meninger og holdninger end dem. Men jeg vidste altid hvor de var og hvad de stod for. Det var derfra min verden gik og den går stadig derfra.

Vi hjalp ikke ret meget hjemme, men fik i høj grad lov til at passe os selv. Penge havde vi lidt af, men vi oplevede aldrig nogensinde i hverdagen, at vi manglede noget. Hvis vi imidlertid ser det udefra og efter nutidens standard og perspektiv, ja så var vi fattige.

Alkohol, sodavand, juice og så videre var ikke en del af vores hverdag. Det hørte fester til. Spiritus var faktisk ikke eksisterende. Jeg var næsten voksen før vi begyndte at få lidt vin til familiefester. Smør var en luksus og og hørte søndagen og rundstykkerne til. Til hverdag spiste vi margarine.

Kunst og kultur, herunder litteratur var ikke en del af mors og fars hverdag. Men de fulgte med i radio og tv. Og vi holdt avis, Vendsyssel Tidende. Og så så vi fodbold på tv. Det var vigtigt

for far og for mig. I min drengetid var fodbold og anden sport mit et og alt. Desværre havde jeg ikke så meget talent på det udøvende plan. Men jeg har altid elsket at lege med en bold og at se sport på tv. Interessen har fulgt mig hele livet og den er der stadig her i min fremskredne alder.

Mor og far var ikke medlemmer af et politisk parti. Det lå dem fjernt. Men de havde et stort hjerte for de svage, for dem, der har behov for andres hjælp. Samtidig tog de, især far, afstand fra falskhed, forlorenhed, forløjethed og snobberi. De tog afstand fra alt det blærede flitterstads. Den holdning har jeg fået med i gave fra dem.

Musik var ikke noget vi beskæftigede os med udover på tv og i radioen. Jeg selv fik pladespiller og og købte en masse plader fra jeg var 10 og fremefter. Udover sporten fyldte rockmusikken meget i mit liv.

Vi havde dyr, både kæledyr: hund og kat og husdyr: ko, gris, høns og gæs. Disse dyr betød ingenting for mig. Jeg var helt uinteressert; men for far var dyrene vigtige og måske også for nogle af mine søskende?

Min ungdom

Jeg blev konfirmeret som trettenårig i april 1967.

Konfirmationen forgik i Vesterø Søndre Kirke og der blev holdt fest i forsamlingshuset i Byrum. Vi fik almindelig dansk festmad suppe, tarteletter, steg og is. Der var sange, men ingen taler, så vidt jeg husker. Drikkevarerne var øl (hvidtøl tror jeg) og vand og vi fik kaffe og kage. Der blev også budt et fad rundt med cigaretter og cigarer dengang – og når man var konfirmeret begyndte man at ryge. Jeg var vist så småt i gang inden da. Jeg havde fået ny mørk kamgarnshabit til konfirmationen. Når hvid skjorte, slips og nye sko blev tilføjet, tror jeg at jeg var en temmelig flot fyr. Jeg kan huske at jeg fik

en Ronsonlighter, som min fætter Poul havde købt til mig, da han var soldat på Cypern. Jeg fik også en fin guldring af moster Else og onkel Egon. De havde stået fadder på mig. Jeg også godt og vel 1200 kr i kontanter. Det var mange penge dengang.

Jeg tror såmænd, at jeg virkede ret checket udadtil i mine teenageår; men inde i var jeg en usikker, taktsom og drømmende ung mand.

Jeg havde forskellige jobs med at sælge is, som bydreng (da jeg var 13 år). Og så tjente jeg også lidt penge hjemme. Mor og far gav mig desuden lommepenge. Jeg fik tyve kroner om ugen. Pengene brugte jeg til tøj, plader og benzin til den knallert jeg købte, da jeg blev femten. Knallerten var en to gears puch, som min onkel Thorkild købte brugt til mig af en svoger for sekshundrede og halvtreds kroner. Den blev sendt som fragt med tog og færge. Jeg hentede den selv ved færgen.

Jeg blev boende hjemme hos mor og far til første august 1970, hvor jeg startede på en helt ny uddannelse -HF – påpgymnasiet i Frederikshavn. I sommeren inden jeg skulle afsted, var jeg noget utryg ved at skulle flytte hjemmefra, men der var ingen vej udenom, hvis jeg ville have en uddannelse. Jeg flyttede til Fredrikshavn og blev installeret på et lille møbleret kælderværelse i Randersgade 22. Vi var tre om fælles toilet og en slags køkken, der var indrettet i et kælderrum. Værelset kostede et hundrede og firs kroner om måneden. Dem betalte mor og far. Jeg fik også hundrede kroner og lidt dybfrosne rester og anden mad blandt andet kratudpølse med søndag aften, når jeg tog til Fredrikshavn igen efter weekend derhjemme. Hundrede kroner lyder ikke af meget, men dagens ret i Føtex eller Rafa kostede seksenhalv krone. Så det var ok. Som sagt var jeg utryg ved at

flytte hjemmefra, men alternativet, at komme på kostgymnasium i Viborg, var jeg for frihedselskende og stolt til. Jeg følte mig for voksen. Jeg var om jeg så må sige både voksen og følsom. Det var ofte ensomt og usikkert, men samtidig var jeg fri og min egen herre. Så selvom jeg havde truet med det, inden jeg rejste, vendte jeg aldrig tilbage til Læsø og jeg er ret sikker på at det heller ikke kommer til at ske.

Pigerne? Ja, jeg havde et par skolekærester på Læsø og også nogen, da jeg var flyttede hjemmefra; men jeg flyttede aldrig sammen med nogen af dem. Jeg boede alene, indtil jeg mødte Lone som treogtyveårig i Hjørring, mens jeg læste til lærer. Vi blev gift og fik et par dejlige unger Anne og Mads sammen. Det var en rigtig god tid for mig, som jeg var glad for og som jeg muligvis vender tilbage til? Denne her del af min livshistorie handler imidlertid om min barndom og ungdom på Læsø. Den del af mit liv sluttede med at jeg tog realen med, som Niels Hausgaard synger.

Vi tog realen med

Eller rettere sagt, det var der nogle af os der gjorde. Af de 18 håbefulde 13-14 årige, var der helt nøjagtig elleve, der tog realen med. Mens syv mere eller mindre frivilligt måtte finde andre ruter på livets lange landevej., Vi elleve var, for igen at citere Niels Hausgaard, "bare de flest, men ikke nødvendigvis de bedst". Der blev spildt mange menneskelige resurser

Fotoet er et klassefoto fra 1967 af 7. klasse på Læsø Private realskole, Carl Ludvig Heinzelmänn's Minde, som det også hed. Han var en af de få rige kaptajner på Læsø, der ernærede sig med sejlads mellem Vestafrika og Vestindien. Hvad lasten bestod af, ved jeg ikke. Det står frit for at gætte, ligesom tanker jo altid har været todfri.

Jeg tror faktisk at skolen var blevet kommunal, men privatskolekulturen levede i bedste velgående. Så vi blev optaget på sådan en slags prøvemedlemskab, så man kunne se om vi fortjente adgang til de hellige haller. At man ikke fik adgang kunne have mange årsager, klassetilhørsforhold, lidt flabet umodenhed – hvad ved jeg.

Af de atten var vi otte fra Vesterø Nordre Skole. Vi var tolv (12) i vores klasse. Af de resterende fire, kom enkelt på efterskole i Dronninglund. Det var i 7. klasse, mens de øvrige kom ud og arbejde i butik eller som arbejdsdreng, så de senere kunne få en læreplads. Nogle tog ud og fiske som 13-14 årige.

En af de udstødte fra realen ud at sejle på langfart. Jeg tror nok han som voksen endte i smilets by, hvor han blev en del af musiklivet.

En blev så vidt jeg ved fisker og senere lastbilchauffør.

En kom i lære som elektriker, en som tømrer.

Et par stykker flyttede. En blev skoleleder på Guldbæk Friskole, en pige fik anoreksi og blev indlagt på Riget. Hende mødte jeg senere i Frederikshavn, hvor hun boede i stueetagen over det kælderværelse, hvorfra min verden kom til at gå. Jeg tiltuskede mig ind imellem en kop te –sikkert urtete- og en Lulu hos hende. Hun blev senere en af Tvinds founding mothers, for i 1972 tog hun til Ulfborg og indrettede en bus og begav sig på vej til Nepal. Jeg husker stadig, hvordan hun glædesstrålende fortalte om de gode arbejdsforhold på fabrikkerne i Iraq. Der var god plads mellem maskinerne. Jeg mener, at hun blev udlært værktøjsmager i Odense på Thomas B Triges fabrikker, så hun har forhåbentlig holdt med de rø'e, B1909. Hun har sikkert været rollemodel og projektleder i mange år. Jeg ved det ikke. Men jeg tror, at hun var den kvikkeste af os alle.

Af os, der tog realen med, kom to i lære i Brugsen. En i Vesterø og en i Byrum. Jeg kom på Frederikshavn Gymnasium og HF Kursus hvor jeg skulle starte på en spændende ny gymnasial uddannelse uden årskarakterer og med projektopgaver. Det var lige mig og i øvrigt vidste jeg, at revolutionen lå lige om hjørnet. Den ville ikke lade vente på sig. Senere kom jeg til Hjørring og blev lærer. Det blev tre af de andre også. Vi rummede også en overlæge. Han var først den vej af Katedralen i Viborg, tror jeg. En meget almindelige vej for unge fra Læsø dengang. En kom på handelsskole og derefter i lære på kommunekontoret hjemme på øen. De to

fætre Hansen blev maskinmester og vistnok leder af kollegieudlejningen i Aarhus.

Alle eleverne på realskolen 1968. Jeg befinder mig i højre side sammen med Ole, Viggo og Birch fra klassen samt gode kammerater fra "de højere klasser" – Tom Byld, Flemming Letmælk, Jens Erland, Erling Sejer osv. Den øvrige del af min klasse står i venstre side af billedet.

Det her er skrøner, så jeg vil nødig stilles til ansvar. Nogle kunne ikke finde ud af livet og fik et mindre heldigt endeligt. Sådan er det med os fra 1953 og sådan er det sikkert stadig trods psykologhjælp og jeg ved ikke hvad. Det kan svært at være ung.

Men der var da en vis kontinuitet også dengang. Ole, der er nummer to fra højre i anden række og jeg fulgtes, selvom vi voksede hver sin vej, trods alt i skole igennem samtlige 10 år. Da vi var små, skiftedes vore fædre til at cykle os i møde, for dengang var der snestorm og man kunne stå på skøjter i skole – på landevejen. Vi havde tre kilometer på cykel fra vi var 7.

Efter skolen har jeg haft kontakt med de fleste. En del af rødderne har besøgt mig i Hjørring medio halvfjerdsere. Så fik vi en flok bajere og en grillkylling og hørte måske De Gyldne Løver eller noget jazz. Men det er fadet ud. Det er

svært at bevare gamle relationer. I hvert fald for en kammerat som mig.

Klassefest 1. real - bemærk cigaretterne

Da jeg var ung festede vi ofte privat til klassefester. Så havde vi det pæne tøj på. For mit vedkommende var det habit, hvid skjorte og slips. Der var også fester ungdomsskolen, hvor vi ligeledes kunne kramme pigerne. Det var alkoholfrie fester. Da jeg blev lidt ældre, gik jeg til bal. Det var også alkoholfrit, men så fik vi nogle gibbernakkere fra de medbragte poser udenfor. Også dengang kunne det være nødvendigt at drikke sig noget mod til.

Jeg havde tilbagestrøget kort hår med brylcreme a la Elvis indtil jeg var tolv år. Derefter blev det langt hår og psychedelic skjorter med høj flip og snævre stribede bukser. Det var i ungdomsoprørets tid. Vi unge gjorde oprør mod de voksne, mod autoriteterne , mod alt.

Jeg var blevet ældre der fra nitten otteogtreds. Der kom nu alkohol med til festerne, mest øl. Næsten udelukkende øl når jeg tænker efter. Hash kom også på banen for mange, men ikke for mig. Jeg flippede, men passede samtidig mine til og bestod mine eksamener med glimrende resultat. Musikken betød meget. Jeg var ikke fan af nogen, men var ret vild med Beach Boys. Jeg kunne også godt lide Beatles og anden rockmusik.

Nydelig ung mand, men bemærk skjorten. Nye tider er hastigt på vej

Jeg var oprørsk, politisk bevidst, stærkt venstreorienteret socialist med langt hår og yderligtgående meninger. Jeg havde stor social indignation. Men jeg fortsatte med at holde af min mor og far og mit hjem. Mit fødehjem fortsatte med at være verdens navle i mit liv, min trygge base. I de første seks otte år efter min emigration tog jeg hjem de fleste weekender og alle ferier. Det holdt først op, da jeg selv fik familie.

Refleksioner 53 år efter

Mine børn, Anne og Mads og I børnebørn har haft en barndom, der var meget anderledes end min. I mine forældres omgangskreds var der ingen, der var blevet skilt. Det havde jeg heller ikke forventet at blive, da jeg var ung; men det skete alligevel, endda flere gange.

Da jeg var en lille dreng på Læsø kendte vi ikke til dagpleje og daginstitutioner. Vi blev passet af vores mor, indtil vi kunne passe os selv. Sådan blev det ikke med mine egen børn. De blev passet ude fra de var helt små og begge vi forældre gik på arbejde. Det troede vi var det rigtige dengang. I dag er jeg mere i tvivl. Måske er det bedst for de små børn at være hjemme hos deres mor og far. Det tror jeg. Heldigvis er barselsorloven blevet meget bedre, end da jeg var ung og der er kommet omsorgsdage og andet godt, men jeg tænker at det er en meget barsk socialisering, man udsætter små børn for i nutidens moderne mammutinstitutioner. Det er vigtigt med en opvækst i trygge rammer med nærvær, tilknytning og kærlighed.

Det synes jeg at jeg har fået i min barndom og det er jeg mine forældre evigt taknemmelig for. Jeg synes, som jeg skrev foran, at nogle gode evigtgyldige værdier prægede min opvækst. Frem for alt følte jeg mig elsket og værdsat af min mor og far og det føler jeg stadig.

Jeg håber at mine efterkommere kan sige det samme om mig. Jeg vil gerne af de føler sig elsket af deres far, som dem de er og at de føler at de har en værdi i sig selv. Det har været mit mål. Om det er lykkedes ved jeg ikke; men jeg håber det.

Min mor lever stadig. Hun er 98. Far døde desværre i 2001. Han blev 80 år gammel. Jeg tænker tit på ham, for han var en god og kærlig far.

Som skrevet foran var det meget anderledes at være barn i min barndom. På den ene side har børnene nu om dage mange flere muligheder end os. De har bedre legetøj, computere, tablets, mobiltelefoner, streaming, virtual reality og så videre. De er også dygtigere og mere vidende, end vi var. Men samtidig er verden blevet meget mere kompliceret og forvirrende end dengang jeg var barn. Udviklingen har måske også kostet på nærvær og nære relationer? Da jeg var barn havde vi meget mindre af alting - færre ting, færre muligheder, færre penge; men verden var samtidig mere overskuelig, mindre kompleks og nemmere at forstå.

Når jeg ser billeder fra dengang, tænker jeg at vi måske var mere fattige, end jeg har bildt mig ind. Vi oplevede dog aldrig at mangle noget og vi havde helt sikkert en smule mere end de fattigste og mest udsatte, Badut Holger og hvad de nu hed. Og vi var stolte og pænere i tøjet end mange andre.

Dette var så min beskrivelse af min barndom, som jeg husker den med mit selvbedrag og mine bias.

Tak fordi du gad læse det!

kærlig hilsen morfarfar

Efterskrift den 4. juli 2023

Jeg sidder lige nu på færgen på vej til den øde, ufrugtbare ø halvanden times sejlads ude i Kattegat. Jeg er på vej over at besøge dels min datter og svigersøn i deres "sommerhus" på 236 m² og dels min mor på 98 år. Mor og min moster Else er de eneste, der er tilbage fra min trygge barndom på øen. Hvor lang mor har igen er svært at sige. Og jeg selv? Man er jo kommet tættere på vejs ende. Jeg er jo blevet halvfjerds og efter et langt liv uden sygdom, er jeg nu blevet udstyret med ikke mindre end tre diagnoser på kroniske sygdomme. Man er vel godt undersøgt.

Jeg skal nu nok få et godt og rigt liv trods det i de forhåbentlig mange år, jeg har tilbage.

Jeg har nu skrevet om min barndom. Det var ikke så svært for den var god og tryk. Jeg havde som alle andre børn behov for en tryk base og det var jeg en af de heldige, der fik.

Det ville ligge lige for at fortsætte med at skrive om ungdomsårene, min tid på Frederikshavn Gymnasium og Hjørring Seminarium. Men sådan bliver det ikke. For som I ved, kan ungdomsårene være en svær tid. Der har været perioder med balance mellem angst og udfordringer og så er man jo i flow. Det var jeg for det meste. Men angsten eller kedsomheden kunne også tage over.

Når jeg var på min ø. Savnede jeg den store verden og når jeg var ude i denne store verden, savnede min den tryk base på øen. Jeg må bøvle noget mere med den sammenhæng, før jeg kan skrive om det. Det er ikke på plads trods mine halvfjerds år.

I stedet vil jeg nok som det næste skrive om nogle nedslag fra min primetime, mine syvogtredive år på arbejdsmarkedet som lærer, speciallærer, specialist/ ekspert, leder og studerende med en længere række ny- og efteruddannelser, mens jeg samtidig havde base i min bette familie.

Jeg kommer aldrig til at flytte tilbage til min ø, som jeg forlod som syttenårig i 1970. Siden har jeg boet i Frederikshavn og derefter halvtreds år i Hjørring siden 1973. Jeg har arbejdet i Aalborg i seks år og studeret i Aarhus i fire, men er altid blevet boende i Hjørring. Så her vil jeg ende mine dage, når den tid kommer. Så vil jeg brændes og puttes i krukke og langtidsparkeres på Urnekirkegården i Hjørring. Det er det smukkeste sted jeg kender. Det kan være i de ukendtes, men I må også godt have en lille plade i græsplænen med mit navn på, hvis I synes. Hvis det kan lade sig gøre, vil jeg gerne at urnen blive drejet mod Læsø, for det er herfra min verden går. Den ø er indeni mig på godt og ondt så længe jeg lever.

Som jeg tidligere har skrevet længtes jeg som ung tilbage til øen, mens jeg havde udlængsel når jeg var tilbage. Jeg kedede mig og blev rastløs.

Jeg søger stadig tilbage, men det jeg søger tilbage til er en illusion. Det findes ikke mere. Læsø har i dag under attehundrede indbyggere. De fleste grå i toppen og ude af arbejdsmarkedet, som jeg selv. Den største vognpark på Læsø tilhører hjemmeplejen. En stor del af hjemmeplejens arbejdskraft er ligesom turistindustriens importeret fra fastlandet.

Den ø jeg forlod i 1970 og vendte tilbage til som ung, blandt andet for at arbejde, eksisterer ikke mere. Den var præget af ungdom, produktivitet, larm, lugt, spektakel og Grenå og Callesen motorer. Der var mange børn og mange erhvervsaktive mennesker. For femogtredive år siden havde

Læsø den af de yngste befolkning af alle landets kommuner. I dag har man en af de ældste.

Den største gruppe af offentligt ansatte var ikke ansat i hjemmeplejen. Nej, det var lærere, ansat til at tage sig af de mange børn og unge. Der var omkring fem hundrede børn i den skolepligtige alder. Der var erhverv - håndværkere, handlende, fiskere, landmænd og minkfarmere.

Der blev bygget nye huse. De står nu tomme eller er lejet ud til turister. Som jeg husker det, var der måske halvtreds fiskekuttere i Vesterø og op mod hundrede i Østerby. Den havn, der i dag er stille og fyldt op med velaflagte sejleres både, havde dengang hyttefade med lev ende rødsætter og flere bundgarmsfiskere. Der var skibsproviantering, to smedjer, bedding, tjæregryde og larm og spektakel. Der var krostue med mænd i blå busseronner og sømandhjem, hvor de drak kaffe og Christian fik sin klok cigar for at trække uret op. Fra færgen til Frederikshavn kunne man se snurrevodskuttere, der fiskede rødspætter og ombord på færgen var der mænd med køjesæk, der skulle på langfart.

Nu er der blevet stille. Den verden, jeg søger tilbage til findes ikke mere. Men indeni mig eksisterer den stadig.

Den lever i bedste velgående.

Jeg fortæller i denne lille bog om de første sytten år af mit liv. Bogen er skrevet til mine børnenebørn, men andre må gerne læse med.

Bogen kan downloades gratis fra mit websted www.steffenblarsen.dk på samme måde som al mulig andet, jeg hygger mig med at skrive. Det er gratis, for dels har jeg hvad jeg skal bruge, dels gider jeg ikke det bøvl med regnskab og har derfor nedlagt min virksomhed og sidst, men ikke mindst, er jeg taknemmelig for at nogen gider læse mine ordgyderier.

Hvis en eller har lyst til at spendere en tyver på at være med til at støtte mit skriveri og dække udgifterne, kan man donere et mikrobetøb på mobilepay til 9154 5741. Skriv "skrivestøtte" i tekstfeltet.

Kh Steffen